

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

10.11 МКР.863 «С» 2021.06.07 06 ПЗ

КИРИЛЮК ДАРИНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

2021

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

УДК 378:81'25:63 (033.7)

<p>ПОГОДЖЕНО Декан факультету (Директор ІНІ) (назва факультету (ІНІ))</p> <p>_____ д.ф.н., проф. Личук М.І. « _____ » _____ 2021р.</p> <p>« _____ » _____ 20 р.</p>	<p>ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ завідувач кафедри романо- германських мов і перекладу, _____ д.ф.н., проф. Личук М.І. « _____ » _____ 2021р.</p>
---	---

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему:

**«АНГЛОМОВНИЙ АГРАРНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО
ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Спеціальність: 035 «Філологія»

Спеціалізація: 035.041 «Філологія (Переклад, Германські мови і літератури)»

Освітня програма: «Англійська мова та друга іноземна мова»

Орієнтація освітньої програми: Освітньо-професійна

Керівник магістерської роботи

доцент, кандидат філологічних наук

Г.І. Сидорук

Виконала:

Д.О. Кирилков

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри
романо-германських мов і перекладу,
д.ф.н., проф. Личук М.І.
"_____" 2021р

НУБІП України

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської роботи студенту

Кирилюк Дарини Олександрівни

Спеціальність: 035 «Філологія»

Спеціалізація: 035.041 «Філологія (Переклад. Германські мови і літератури)»

Освітня програма: «Англійська мова та друга іноземна мова»

Орієнтація освітньої програми: Освітньо-професійна

Тема магістерської роботи: «Англомовний аграрний дискурс як об'єкт лінгвістичного та перекладознавчого досліджень» затверджена наказом № 863 «С» по НУБіП України від 07.06.2021.

Термін подання роботи: 1 грудня 2021 року.

Вихідні дані магістерської роботи: особистісний підхід.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Проаналізувати аграрний дискурс як різновид науково-технічного;
2. Описати особливості структури аграрного дискурсу на лексико-граматичному та семантичному рівнях;
3. Дослідити вплив метафори як інструменту регулювання процесу сприйняття професійної інформації в англомовному науковому аграрному дискурсі;
4. Визначити специфіку перекладу українською мовою англомовного аграрного дискурсу.

Дата видачі завдання: 20 вересня 2020 року.

Керівник магістерської роботи
Завдання прийняла до виконання

Г.І. Сидорук
Д.О. Кирилюк

НУБІП України

Зміст	
Вступ.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРАРНОГО ДИСКУРСУ	
1.1. Поняття аграрного дискурсу та його функції.....	14
1.2. Особливості аграрної термінології в контексті перекладознавства.....	17
1.3. Аграрний дискурс – об’єкт лінгвістичного дослідження.....	21
1.4. Поняття перекладу та його функції.....	28
1.5. Аграрний дискурс у фокусі перекладознавчих досліджень.....	31
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МОВНИХ ЗАСОВІВ АГРАРНОГО ДИСКУРСУ	
2.1. Мовні засоби в аграрних текстах.....	33
2.2. Специфіка використання груп лексики в аграрних текстах.....	35
2.3. Специфічні конструкції у мові текстів аграрної тематики.....	37
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АГРАРНОМУ ДИСКУРСІ	
3.1. Переклад термінів у структурі аграрного дискурсу.....	43
3.2. Структура аграрної термінів та термінологічних сполучень.....	46
3.3. Використання абревіатур у сучасній аграрній галузі: типи та способи перекладу.....	51
3.4. Перекладацькі трансформації під час перекладу термінології в аграрному дискурсі.....	55

Висновки до розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ДОДАТОК.....	77
--------------	----

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

У сучасних умовах зростання процесів глобалізації, міжнародна інтеграція та співробітництво у сфері сільського господарства робить переклад текстів, що належать до науково-технічного дискурсу у цій сфері надзвичайно важливим завданням сучасного практичного перекладознавства, що визначає актуальність теми цього дослідження. Ці процеси безпосередньо впливають на розширення й оновлення списку лексики та термінології аграрного спрямування.

Тенденція до стрімкого зростання кількості термінів різних наук випереджає зростання кількості загальноживаних слів мови. Така тенденція простежується і в аграрному дискурсі. Зважаючи на стрімкий розвиток окремих аграрних технологій та сільського господарства загалом, важливим є вивчення специфіки функціонування та перекладу аграрної лексики і термінології в аграрному дискурсі, де вони постають засобом передачі знання серед спеціалістів певної галузі.

Аналіз останніх наукових розвідок і публікацій з питання вивчення аграрного дискурсу представлені списком значної кількості наукових досліджень ще з кінця ХХ століття. Зокрема, це – роботи Ю. Байло, Л. І. Борисової, Н. Н. Лантюхової, Г. А. Сергеевої тощо. Однак питання перекладу аграрної термінології та взагалі аграрного перекладу досі залишаються недостатньо дослідженими та представленими в роботах таких нечисельних дослідників, як Г. І. Сидорук. Ретельний аналіз аграрного дискурсу на базі наукових робіт, виступів на конференціях та діалогах людей, що працюють в аграрній сфері, посприяв підтвердженню його важливості як об'єкта лінгвістичних та перекладознавчих досліджень.

Об'єктом дослідження є аграрний дискурс.

Предметом дослідження є особливості мовних засобів у структурі аграрного дискурсу та переклад сучасного англomовного аграрного дискурсу українською мовою.

Мета дослідження – схарактеризувати аграрну лексику й аграрну термінологію аграрного дискурсу, виявити способи адекватного перекладу аграрного дискурсу українською мовою.

Мета дослідження визначила такі **завдання**:

- розкрити поняття аграрного дискурсу та його ознаки;
- проаналізувати аграрний дискурс як різновид науково-технічного;
- описати особливості структури аграрного дискурсу на лексико-граматичному та семантичному рівнях;
- дослідити вплив метафори як інструменту регулювання процесу сприйняття професійної інформації в англomовному науковому аграрному дискурсі;
- визначити специфіку перекладу українською мовою англomовного аграрного дискурсу.

Методи відповідають цілям дослідження. Для аналізу структури аграрного дискурсу в українській та англійській мовах були використані такі методи, як *описовий метод, кількісний аналіз, семантичний аналіз та дискурс-аналіз*. *Кількісний аналіз* був використаний з метою порівняння кількості мовних засобів у структурі англо- та українськомовного аграрних текстів. *Метод семантичного аналізу* допоміг виявити семантику лексичних одиниць, аграрної термінології. *Дискурс-аналіз* був націлений на опрацювання загальної структури дискурсу.

Матеріалом дослідження слугувати англomовні та українськомовні аграрні тексти в інтернет-джерелах. Матеріалом дослідження також слугувала книжка з історії сільського господарства «Історія світового сільського господарства: від неоліту до сучасної кризи» М. Мазойєра та Л. Рударта (Mazeuyer M. L., Roudart. A History of world agriculture London : Earthscan, 2006. 512 p.) як приклад тексту, що належить до науково-технічного дискурсу.

Наукова новизна дослідження базується на визначенні специфіки аграрного дискурсу в контексті лінгвістики та перекладознавства.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що його узагальнення про специфіку аграрного дискурсу як з погляду лінгвістики, так і перекладознавства слугуватимуть підґрунтям для нових досліджень в інших

галузях. Зроблені висновки та результати збагатять лексикологію та термінологію української та англійської мов, розширять проблематику досліджень аграрного дискурсу з перекладознавчого погляду.

Матеріали дослідження можуть бути використані в компаративних дослідженнях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування напрацьованих матеріалів під час перекладу англійськомовних аграрних текстів українською мовою. Результати дослідження і зроблені висновки можуть бути використані у процесі викладання навчальної дисципліни «Професійний аграрний дискурс та теорія комунікації» та на заняттях з інтерпретації та перекладу текстів аграрного спрямування. Матеріали магістерського дослідження можуть слугувати джерелом для написання наукових робіт із перекладу.

Структура: робота містить вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додаток. Загальний обсяг – 77 сторінок, з яких 70 сторінок є основним текстом. Бібліографія нараховує 54 позиції, у тому числі 16 джерел іноземними мовами. Текст магістерської кваліфікаційної роботи доповнює один додаток.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРАРНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Поняття аграрного дискурсу та його функції

Аналізуючи аграрний дискурс, перш за все, необхідно розуміти, що термін «дискурс» містить у собі різні значення та спектр його трактувань може бути значно ширшим, ніж багатьох інших термінів. Поняття «дискурс» можна зустріти у багатьох науках, серед них: соціальні науки (пов'язано з інтересом до проблем особистості), психологія (розглядається як соціальна діяльність в умовах реального світу), філософія (позначає утворення, що має мисленнєво-комунікативну природу).

Етимологія слова *дискурс* дає змогу визначити, що в латинській мові під дискурсом мали на увазі бесіди вчених. З іншого погляду, «дискурс» у лінгвістиці трактують як текст, що занурений у ситуацію спілкування та має безліч вимірів. Дискурс сприймається як текст, розглянутий у контексті подій. Це не просто мова, «дискурс» є набагато складнішим за окреме речення, це культурне явище й є результатом і чинником комунікації.

Крім того, «дискурс» містить у собі міркування, тобто є текстом, у якому фіксують певний хід думки. Незважаючи на різноманітність різних підходів до вивчення поняття «дискурс», можна вважати, що різні тлумачення «дискурсу» не суперечать одне одному, проте доповнюють і спонукають до власного розуміння цього *поняття*. Під «дискурсом» можна розуміти живе мовлення, або мовлення, здійснене за допомогою комунікативних засобів, у той же час «дискурс» можна зустріти й у **науково-технічному стилі**.

Аграрний дискурс охоплює всі сфери сільськогосподарської діяльності. Це поняття можна зустріти в науково-популярній літературі, а також у науково-технічних текстах, які потім адаптували «живе мовлення» під вимоги стилю.

Тексти наукового агротехнічного дискурсу виконують низку прагматичних функцій, а саме: інформаційну, пізнавальну, доказовості істинності знань, аргументативну, експланаторну, довідкову, дидактичну.

В аграрному дискурсі беруть участь люди, які мають певні знання в сільськогосподарській галузі та прагнуть передати ці знання іншим учасникам дискурсу; передача отриманого досвіду є інформаційною функцією аграрного дискурсу та може бути втілена за допомогою прямого спілкування чи укладання різних текстів (листів у спеціальні видання, статті, посібники, інструкції до використання техніки, пестицидів, добрив тощо).

Будь-яка наукова література відображає пізнавальну діяльність людини. Автор дискурсивного тексту вкладає в свою роботу свої знання, здобуті під час практичних досліджень, чи інформативного пошуку, а читач пізнає його діяльність, занурюючись у дискурсивну розмову, чи в читання дискурсивних текстів. Пізнавальна функція дискурсу тісно пов'язана з інформаційною функцією.

Функція доказовості істинності знань притаманна аграрному дискурсу в тому випадку, коли в дискурс вступають дослідники або винахідники, що працюють в аграрному секторі. Твори наукового характеру мають на меті переконати читача в істинності якогось твердження та сформулювати оцінки й думки щодо наданого наукового тексту.

Функція аргументації полягає в тому, що хоча науково-технічні тексти повинні бути точними, ніхто не може претендувати на те, щоб бути цілковито впевненим у своєму твердженні. У процесі аграрного дискурсу вчені та дослідники вступають у конструктивну усну чи письмову бесіду, у ході якої намагаються переконати в тому, що їхнє твердження є єдиним правильним, а також наводять для підтримки свого твердження різні факти або досліди.

Інструкції, підручники, науково-технічні статті, патенти та методичні вказівки є найкращим прикладом експланаторної (пояснювальної) функції. Вони мають на меті донести до читача інформацію про те, як потрібно користуватися певною технікою, як наглядати за та вирощувати худобу, чи правильно удобрювати землю і рослини. Довідкова функція у свою чергу тісно пов'язана з

експланаторною функцією, проте її виконують різні довідники, словники, чи каталоги, головна мета яких пояснити те, що було невідомо в тексті.

Комунікативна функція реалізується у процесі спілкування спеціалістів аграрного сектору, під час якого вони здатні обмінюватися цінною інформацією та пізнавати щось нове. Дидактична функція має на меті навчити чомусь свою цільову аудиторію, отже підручники та інструкції несуть в собі згадану дидактичну функцію.

1.2. Особливості аграрної термінології в контексті перекладознавства

Терміни є одним з основних способів мовного вираження спеціальних знань. Ці мовні одиниці створюються для того, щоб стати засобами спілкування у процесі професійно-наукової діяльності та оптимізувати розвиток людського пізнання. Термінологія становить частину спеціальної лексики, до якої відносять слова і словосполучення, які називають предмети і поняття різних сфер професійної діяльності людини і не є загальноживими.

Наука термінології, значною мірою, практична діяльність, яка була розроблена, щоб дати людям змогу вирішувати нагальні проблеми вираження і комунікації. Оскільки у статті вивчають аграрні терміни, тобто, терміни, що стосуються виробництва, переробки та реалізації ними сільськогосподарської продукції, варто визначити поняття аграрного терміну.

Синтезуючи поняття аграрного сектору економіки, визначене І. М. Архипенком та поняття терміна, запропоноване Г. Сергєєвою, аграрний термін визначаємо як *слово або словосполучення у сфері сільського та рибного господарства, харчової промисловості і перероблення сільськогосподарських продуктів, яке є словесним позначенням наукового поняття, має закріплене дефініційне термінологічне значення, що є семантичною основою відповідного поняття, і реалізується в межах цього термінологічного поля*. Терміни, як і будь-які інші одиниці мови, існують не ізольовано, а завжди постають елементом певного дискурсу – зв'язного тексту в сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; тексту,

розглянутого в контексті подій; мовлення, розглянутого як цілеспрямований, соціальний акт, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Науково-технічний дискурс як сферу функціонування аграрної термінології визначено як вербалізований у тексті тип дискурсивної діяльності за сферою комунікації, мовлення взаємодія представників відповідної соціальної групи інституту з метою реалізації статусно-рольових можливостей у заданих цим соціальним інститутом межах, складова «власне професійної зони професійного дискурсу». Ілюстративним матеріалом дослідження послужила книга з історії сільського господарства «Історія світового сільського господарства: від неоліту до сучасної кризи» (ориг. «A history of world agriculture: From the Neolithic Age to the Current Crisis») М. Мазойера та Л. Роударта, яка має на меті передачу наукових положень, що стосуються історії сільського господарства у світі, що є ознаками науково-технічного дискурсу. Аналіз аграрної термінології, що використовується у книзі, дає змогу визначити такі основні проблеми перекладу аграрних термінів:

1) неоднозначність термінів, наприклад, *yield* залежно від контексту може перекладатися як вихід, виробіток, урожай, наприклад, у фрагменті *selection of plant varieties and of animal species with a strong potential for high yields* мова йде одночасно про рослини та тварин, тому варіант *урожай* є неприпустимим – більш доцільним є *вихід продукції*;

2) відсутність перекладацьких відповідників, особливо у випадку неологізмів, наприклад, такого терміну, як *genetically modified organism* – генетично модифікований організм, що увійшов до наукового обігу лише у 1974 році у США і лише значно пізніше отримав перекладацький відповідник в українській мові;

3) наявність великої кількості синонімів, відсутність чітких меж між значеннями окремих термінів, зокрема, між такими термінами, як *agricultural* та *agrarian*, де другий термін вважається дещо вузьким за перший, однак вони є практично тотожними;

4) недостатня робота з упорядкування термінології та складання спеціальних словників;

5) значне зростання загальнонаукової і загальнотехнічної термінології, що призводить до збільшення в словниках числа термінів з дуже великою кількістю синонімічних слів;

6) недостатньо продуктивна робота з міжнародного упорядкування термінології.

Переклад термінології аграрної сфери може відбуватися такими шляхами:

1) шляхом добору еквівалента: *Systems of pastoral animal breeding were extended into grassy areas that could be used directly as pasturage* – Системи вирощування тварин на пасовищах поширювалися на трав'яні поля, які могли використовуватися безпосередньо як пасовища (тут і далі переклад наш – Д.К., Г.С.);

2) через калькування, тобто, покомпонентного відтворення терміна, напр.: *If humanity were to allow every cultivated ecosystem of the planet to lie fallow, each would quickly return to a state of nature close to that in which it existed 10,000 years ago.* – Якщо б людство дало можливість кожній культивованій екосистемі планети залишитися під пар, кожна з них швидко повернулася б до природного стану, близького до того, в якому вона існувала 10 тисяч років тому, де ecosystem (ecological system) відтворюється покомпонентно як екосистема (екологічна система);

3) шляхом використання диференціації, коли у словниках представлена певна кількість значень, що лише частково покривають значення слова мови оригіналу, а перекладач обирає такий варіант, який найкраще підходить до певного контексту: *The great majority of peasants in these countries are too poor to be able to afford the huge machines and large quantities of fertilizers.* – Переважна більшість селян у цих країнах є надто бідними, щоб дозволити собі величезні машини та велику кількість мінеральних добрив, де fertilizer відтворено як мінеральне добриво, хоча можливі варіанти добриво, обпилувач тощо;

4) шляхом застосування модуляції, що є заміною слова або словосполучення мови оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться із значення вихідної одиниці, напр.: *Systems of slash-and-burn cultivation progressively conquered most of the temperate and tropical forests.* – Системи підсічновогневого вирощування поступово підкорювали більшість помірних та тропічних лісів, де компонент slash «косити» терміну slash-and-burn передається як підсічно-, а burn «палити» – як вогневе, після чого отримано термін підсічновогневе вирощування.

1.3. Аграрний дискурс – об'єкт лінгвістичного дослідження

Трактування поняття «дискурс» у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці змінювалося протягом останніх десятиліть. Однак незважаючи на великий інтерес науковців до цього поняття, його трактування залишається неоднозначним та в багатьох роботах обумовлюється завданнями досліджень. Дуже влучним є висловлювання Т. ван Дейка: «Часто найбільш розповсюджені поняття, ті, що найважче піддаються визначенню, стають найбільш популярними». Досить вичерпним є визначення дискурсу, запропоноване Н. Арутюною: «Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками; це мовлення, що занурене у життя».

На початку XXI століття поняття дискурсу асоціюється переважно з усіма виявами комунікації в суспільстві. Німецький дослідник А. Вірлахер стверджував, що це поняття є соціолінгвістичною структурою, яку реалізує адресат у конкретних комунікативних, соціальних та прагматичних ситуаціях. Переконані, що поняття «дискурс» є складним комунікативним явищем, яке охоплює й соціальний контекст, який дає уявлення і про учасників комунікації, і про процеси створення й сприйняття повідомлень.

Аграрний дискурс належить до наукового дискурсу, що в економіці України залишається винятково важливою ланкою, яка визначає соціально-економічний стан суспільства та продовольчу безпеку держави. Він є орієнтованим на всі верстви суспільства та вважається одним з найбільш актуальних дискурсів

сучасності. Немає сумніву, що з перекладацького погляду, найбільший інтерес дослідників привертають саме аграрні терміни. За визначенням А. Коваленко, терміном є емоційно нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів. На думку Н. Раєвської, термін можна визначити як, слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замінністю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань. Аграрні терміни становлять істотну складову текстів аграрного дискурсу. Специфіка перекладу термінів полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами. Під час перекладу аграрної термінології досить часто виникають труднощі через те, що в лінгвістичному аспекті термінам, як і іншим словам мови, притаманна багатозначність. Існує велика кількість термінів-неологізмів, які ще не зафіксовані у словниках. Тому такі випадки можуть створювати серйозні проблеми для перекладача. Зважаючи на це, основна умова подолання цих труднощів полягає у детальному розумінні і аналізі явища, яке описується і передачі його усталеними в науці термінами. Отже, для досягнення адекватності перекладу термінів, потрібно досконало знати ту галузь, якої стосується переклад. Так, А. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну:

- з'ясування значення терміна (у контексті);

- переклад значення рідною мовою. Одним із найпоширеніших і найпростіших прийомів перекладу терміна на лексичному рівні є прийом транскодування (побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу). Під час перекладу способом транслітерації не слід забувати й про «фальшивих друзів перекладача», транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень змісту.

Розрізняють чотири види транскодування:

- транслітерація (передача термінів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи): *biota* – біота, *cation* – катіон, *cistron* – цистрон, *cultivar* – культивар.

• транскрибування (передача звукової форми елемента вихідної мови літерами мови перекладу): *biome* – біом, *clone* – клон, *alkaloid* – алкалоїд. Змішане транскодування (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування): *antibiotic* – антибіотик, *anticodon* – антикодон, *baculovirus* – бакуловірус, *anti-oncogene* – анти-онкоген.

• адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу): *conservation* – консервація, *cultivation* – культивування, *duplication* – дуплікація, *evolution* – еволюція. Під час перекладу неологізмів транскодування зазвичай супроводжується описовим перекладом, що подається у дужках: *maceral* – мацерал (органічна складова вугілля).

Застосовуючи цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній відповідник терміну, що перекладається. Під час аналізу та перекладу аграрної термінології, простежується значна кількість лексики, що має латинське походження, й таким чином відноситься до групи інтернаціональної лексики: *bacteria* – бактерії, *diagnosis* – діагностика, *agronomia* – агрономія. Досить поширеним є й такий спосіб перекладу термінів, як калькування (дослівний або буквальний переклад) – прийом перекладу нових термінів, коли відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається зазвичай перший за порядком відповідник у словнику. Наприклад: *hydrological cycle* – гідрологічний цикл; *primary production* – первинна продукція; *ecological niche* – екологічна ніша, *genetic testing* – генетичне тестування.

У цих прикладах українські відповідники англійських термінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів. Калькування як прийом перекладу частіше простежується під час перекладу складних термінів. Воно може також застосовуватися стосовно лише одного з компонентів складного слова (терміна): *endangered species* – вимираючий вид, *functional gene* – функціональний ген. Зазначений прийом можна використовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Досить поширеним серед

термінології, зокрема, що стосується аграрної сфери, є переклад за допомогою використання родового відмінка. Наприклад: *hybridization of cells* – гібридизація клітин, *soil erosion* – ерозія ґрунту, *culture of cells* – культура клітин. Переклад термінів можливий і шляхом опису значення. Описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли простий термін замінюється в мові перекладу описовою фразою, що розриває суть терміну. Наприклад: *oviparity* – овипарність, розмноження безембріонними яйцями, *genome* – геном, весь генетичний матеріал у хромосомі.

До інших трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі аграрних термінів можна віднести: *конкретизацію* та *генералізацію*. Конкретизація значення – лексична трансформація, внаслідок якої термін ширшої семантики в оригіналі замінюється терміном вузької семантики. У процесі перекладу лексичних елементів перекладні відповідники можуть утворюватися не лише шляхом звуження значення англійських слів, а й розширення значення. Такою лексичною перекладацькою трансформацією, яка протилежна конкретизації, є генералізація.

Протягом останніх років вітчизняні й зарубіжні науковці активно вивчають питання стандартизації національної термінології, укладання термінологічних словників, створення нових термінів з метою взаєморозуміння між фахівцями відповідних галузей науки. Певних проблем перекладу термінів торкалися О. Білодід, О. Смирницький., І. Квитко.

Вивченням фахової термінології та специфіки її перекладу займалися Н. Горбунова, С. Кондратюк, М. Кочерган, А.Е. Левицький. Великий внесок у дослідження термінологічної лексики зробили зарубіжні науковці П. Ньюмарк, А. Герд, Д. Лотте.

Незважаючи на численні перекладацькі роботи, на сьогодні не достатньо дослідженими залишаються питання перекладу термінології аграрного дискурсу. Н. Пільгуй і Н. Ріман визначають функцію мови в науковій літературі аграрного спрямування, пов'язану з послідовним та адекватним викладом матеріалу, та наголошують на використанні порівняння, метафори й епітету як найбільш популярних у науковій літературі стилістичних прийомів, які, окрім зазначеного,

використовуються й у процесі перекладу аграрних текстів.¹⁰ В Академічному тлумачному словнику термін розуміється, як «слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя». За В. Даниленко, «термін – це слово (чи словосполучення) спеціальної сфери застосування, яке називає спеціальне поняття». На відміну від звичайного слова, термін не ідентифікується поняттям, оскільки останнє приписується терміну, додається до нього. Ця різниця відображає конвенційність терміна, яка полягає у своєрідній домовленості між ученими чи фахівцями певної галузі щодо надання визначеному терміну конкретного поняття. Трагування поняття дискус у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці змінювалося протягом останніх десятиліть. Проте, незважаючи на величезний інтерес науковців до цього поняття, його трактування залишається неоднозначним та в багатьох роботах обумовлюється завданнями досліджень. Дуже влучним є висловлювання Т. ван Дейка: «Часто найбільш розпливчасті поняття, ті, що найважче піддаються визначенню, стають найбільш популярними».

1.4. Поняття перекладу та його функції

Переклад вважається одним із найдавніших та найскладніших видів людської діяльності, оскільки у процесі перекладу відбувається не просто заміна однієї мови на іншу. Переклад формує та збагачує власну культуру шляхом ознайомлення, усвідомлення та запозичення через осмислення набутоків культурного, політичного, економічного, художньо-естетичного розвитку інших етносів у процесі міжмовного спілкування. Розвиток наукових знань і формування нових ідей можливі суто після всебічного вивчення та усвідомлення створеного й викладеного допомогою інших мовних систем в історичній перспективі. Для повного оволодіння мовою необхідно не лише засвоїти систему мовних знаків у поєднанні з правилами, способами викладу та аналізом результату повідомлення, але мати можливість порівняти цю систему власної мови із системами інших мов. Згідно з даними академічного Словника української мови в 11 томах слово «переклад» означає:

1) процес людської діяльності, спрямований на передання інформації з мови-оригіналу (МО) на мову-перекладу (МП);

2) результат перекладацького процесу, тобто твір, речення і т. ін.. викладений усно або на папері;

3) вид людської діяльності, спрямований на відтворення певного тексту МО в МП;

4) це умовна назва навчальних дисциплін, які вивчають особливості Перекладацької діяльності, техніку виконання перекладу, процес перекладу, його види, способи, жанри та ін.. результат діяльності перекладача

В науковому сенсі термін «переклад» означає працю, спрямовану на називається перекладений текст, оформлений письмово або усно, з однієї мови (мови оригіналу) на іншу або інші (мову перекладу) з метою забезпечення міжмовної комунікації. У вузькому розумінні перекладом називається перекладений текст, оформлений письмово.

Згідно з Л. Бархударовим, переклад – це процес трансформації В. Виноградов дає наступне визначення, що переклад викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), вираженої в письмовому або усному тексті на одній мові, за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту на іншій мові. Н. Гарбовський проаналізував варіанти визначення «переклад».

У працях О. Федорова, А. Д. Швейцера, М. Ледерера, Я. І. Рецкера, В. С. Виноградова, Р. К. Міньяр-Белоручева, Л. С. Бархударова і дійшов висновку, що «вське визначення перекладу, якщо ми хочемо надати йому лаконічну форму, буде страждати деякою однобічністю. Занадто складне явище, надто суперечливі його інтерпретації, дуже неоднозначне ставлення до нього суспільства, яке з задоволенням споживає його».

Переклад як об'єкт, що вивчається перекладознавством, на думку Н. Д. Гарбовського, може мати наступне визначення: «Переклад - це суспільна функція комунікативного посередництва між людьми, які користуються різними мовними системами, що реалізується в ході психофізичної діяльності білінгва з відображення реальної дійсності на основі його індивідуальних здібностей

інтерпретатора, що здійснює перехід від однієї семіотичної системи до іншої з метою еквівалентної, тобто максимально повної, але завжди часткової, передачі системи смислів від одного комуніканта іншому». Переклад – це різновид міжмовного спілкування, рецептивно - продуктивна мовленнєва діяльність. Під час цього процесу сприйнятий текст мови-донатора (рецептивний акт) відтворюється мовою-друготвору (продуктивний акт).

Переклад як термін подається М. Зарицьким, С. Влаховим, С. Флоріним, К. Чуковським у двох значеннях-процес перекладу та його результат. Саме в двох значеннях він аналізується і витлумачується в нашому дослідженні. Переклад можливий з будь-якої вербальної та невербальної мови на іншу. В основі цього принципу лежить єдність законів мислення, логічних і психологічних структур, властивих будь-якому етносу, народу, якою б мовою він не спілкувався.

Е.-А. Гутт вказує на те, що «історію теорії перекладу можна представити як обговорення різних значень «переклад». При слова порівнянні визначення перекладу з різних епох, можна побачити, як зі зміною домінуючих наукових течій, а в якійсь мірі і під впливом наукової моди змінювалися підходи визначення центрального до поняття перекладознавства. Так, спроби підвести під теорію перекладу структурно-лінгвістичну основу призвели до виникнення, наприклад, таких визначень: «Перекладом називається процес перетворення мовленнєвого твору на одній мові в мовленнєвий твір на іншій мові при збереженні незмінного плану змісту, тобто значення». В. Лівий дає визначення: «Переклад це передача інформації, точніше сказати перекладач дешифрує ту інформацію автора оригіналу, яка міститься в тексті його твору, відтворюючи (знову зашифровуючи) у системі своєї мови, а інформацію, що міститься в його тексті, знову декодує читач перекладу». На сучасному етапі захоплення дескриптивним підходом перенесення основної уваги з відносин між оригіналом і перекладом на сам переклад як об'єкт дослідження призвело, за словами Е. Честермана, до того, що «переклад розуміється так, як його розуміє культура певної мови перекладу в певний період часу»

Розглянемо функції перекладу:

1. Комунікативна функція. Переклад виступає засобом спілкування між людьми, тобто це засіб взаємозв'язку а також розповсюдження наукової, художньої, політичної, технічної та іншої інформації. Комунікативна функція перекладу - це яскравий приклад прояву його соціальної природи і соціального характеру його впливу. Переклад сприяє розповсюдженню результатів праці, здібностей мєї чи іншої людини, народу. Ця функція визначає переклад як суспільно необхідну діяльність протягом усієї історії людства.

2. Загальнокультурна функція перекладу. Переклад є фактором підвищення культурного рівня, однією із форм творчих взаємозв'язків окремих національних культур. Значення загальнокультурної функції перекладу пов'язане культурно-історичними процесами певного суспільства і національного чинників літературного процесу. визначається взаємовідношенням національного.

3. Пізнавально-просвітницька функція. З допомогою перекладу читач отримує різносторонні знання. Як засіб розповсюдження знань переклад грає важливу роль у духовному зростанні і збагаченні окремої особистості і усього суспільства. Немає жодної галузі суспільного життя, у якій би не виявилась ця функція перекладу. Особливо чітко ця функція перекладної літератури виступає у сфері науки і освіти.

4. Виховна функція перекладу. Переклад здійснює формуючий вплив на особистість. Перекладна література не лише розповсюджує знання й досвід, але сприяє формуванню моралі, світогляду, смаку, ціннісної орієнтації особи. Виховний вплив перекладу може мати ідеологічну спрямованість, на що слід звертати особливу увагу. Переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови зі збереженням єдності змісту і форми. Одним із основних понять, які виражають вірність перекладу, є поняття точності.

«Точність» у розумінні багатьох теоретиків і практиків перекладу означає максимальне наближення перекладу до оригіналу як у змісті так і по формі. Однак, приблизно до XXVIII ст. в Європі переважала або модель пристосування перекладу до читацького смаку, всіяке прикрашання тексту, або зворотна тенденція послівного перекладу текстів релігійного спрямування. Перехід на позиції точного

перекладу став прогресивним явищем у культурному і соціальному планах. Адже у кожній мові існують свої граматичні, лексичні, стилістичні норми. Під час вираження думки іншою мовою необхідно знайти такі засоби, і в першу чергу, таку граматичну форму, яка б так само відповідала змісту, так само зливалась би з ним, як зливається із своїм змістом форма оригіналу. Точний переклад повністю відтворює змісту оригіналу із чітко дотримуються норм цільової мови. При точному відтворенні змісту оригіналу певні лексичні елементи цільової мови можуть не відповідати елементам мови оригіналу. За допомогою точного перекладу відтворюються переважно тексти наукового, юридичного і ділового мовлення. Поняття точності часто поєднують з поняттям адекватності, оскільки адекватність – це відтворення єдності змісту і форми, яке досягається за допомогою заміни і відповідників. Точність відповідає оригіналу як по змісту, так і по формальних мовних елементах, а адекватності застосовується при необхідності повного відтворення змісту оригіналу, відбувається зі змінами форм мови оригіналу і використанням граматичних, лексико-фразеологічних і стилістичних заміни, компенсацій та ін.

Говорячи про адекватність перекладу, передбачаємо повну передачу змісту оригіналу і його функціонально-стилістичну відповідність. Дане поняття стосується не лише художньої літератури а й науково-технічного чи науково-популярного текстів, газетних статей, і тд., оскільки кожен текст відноситься до певного стилю та жанру, який потрібно відтворити у перекладі. При перекладі текстів розрізняють дослівний і буквальный переклад. Дослівний переклад відповідає за передачу структури речення не змінюючи ні конструкції ані порядку слів. Зазвичай дослівний переклад є початковим, це максимально близьке відтворення синтаксичної конструкції і лексичного складу оригіналу. У тих випадках, коли синтаксична структура перекладеного речення може бути і у перекладі виражена аналогічними засобами, дослівний переклад може розглядатись як остаточний варіант без подальшої літературної обробки, але такі збіги трапляються нечасто. Досить часто при дослівному переклад виникають певні порушення синтаксичних норм, що призводить до розриву змісту і форми, що

означає: думка автора зрозуміла, але форма і виражена не властива цільовій мові. Дослівний переклад користується значною популярністю серед науково-технічних чи спеціальних (військових, дипломатичних) текстів. Ще один із видів перекладу буквальний, характеризується механічним перекладом слів іншомовного тексту у тому порядку, у якому вони зустрічаються у тексті, без врахування синтаксичних логічних зв'язків. Буквальний переклад призводить до зміни думки оригіналу чи до порушення норм рідної мови. Поняття "буквалізм" зазвичай позначає неточний (невірний) переклад. Це поняття для перекладу є більше негативним ніж навпаки.

Багато дослідників у своїх працях закликають перекладачів відходити від буквализму. Також існує такий переклад, як «вільний». Застосовується у особливих випадках, коли передача стилю оригіналу чи відтворення стилістичних особливостей оригіналу не вимагається, викликане великими труднощами (переклад стародавніх текстів), чи коли переклад роблять для інформації вузького кола осіб. Для вільного перекладу допустимо скорочення оригіналу, переклад прозою віршового тексту чи опущення подробиць. Цей спосіб перекладу застосовують головно у перекладі поезії, реклами, заголовків, різноманітних стилістичних засобів. Для перекладу притаманні такі класифікації, як психологічна класифікація та жанрово-стилістична. До психологічної класифікації ми відносимо усний та письмовий переклад. Усна та письмова форми перекладу виникли досить давно. Усний переклад використовується для безпосереднього обміну інформацією під час розмови між представниками різних народів. Воно потребує активного володіння іноземною мовою, бо має здійснюватися негайно й не передбачає користування словниками чи будь-які інші допоміжні матеріали.

В усному перекладі виділяють:

- синхронний переклад, що виконується одночасно з прослуховуванням вихідного повідомлення; Послідовний переклад, здійснюваний після прослуховування всього фрагмента вихідного повідомлення. Письмовий переклад такий вид перекладу, при якому мовні твори, що об'єднуються в акті мовленнєвого спілкування (оригінал і текст перекладу), з'являються в процесі перекладу у вигляді фіксованих текстів, які можна корегувати, додавати чи змінювати.

Необхідно виділити жанрово-стилістичну класифікацію також перекладу. Жанрово-стилістична класифікація стилістичних особливостей оригіналу обумовлюється розрізненням двох залежно від жанрово-функціональних видів перекладу, таких як художній (літературний) та інформативний (спеціальний).

Художній (літературний) переклад означає переклад художньої літератури. Для такого виду перекладу домінують комунікативна функція (художньо-естетична чи поетична), створення нового тексту, що відповідатиме своїми художніми якостями тексту мовою оригіналу. Досягнення певного естетичного впливу та створення художнього образу є головною метою художнього твору, що відрізняє художнє мовлення від речитивної мовленнєвої комунікації, а саме від таких текстів, для яких основна мета-інформативність висловлювання. У художньому перекладі допускаються певні відхилення від максимальної смислової точності при перекладі, буквалізм чи дослівний переклад.

Під інформативним перекладом ми розуміємо переклад текстів, що несуть повідомлення якоїсь інформації, а не художньо-естетичний вплив на читача. Сюди відносяться абсолютно всі матеріали наукового, ділового, суспільно-політичного, побутового характеру. При перекладі детективних творів, в описах мандрівок чи нарисах також переважає даний вид перекладу. Переклад розділяють на художній та інформативний щоб вказати на основну функцію оригіналу, яка має бути відтворена у тексті. До функціонально-стилістичних особливостей інформативних текстів ми відносимо переклад науково-технічних матеріалів; офіційно-ділових; політико-публіцистичних; газетно-інформаційних, патентних та ін. Теоретично, будь-який текст можна перекласти як усно, так й письмово, проте художні твори зазвичай не перекладаються усно, а також не перекладаються усно інформативні твори, значні за обсягом, тому що їх фізично неможливо запам'ятовувати, перекладати і відтворювати протягом тривалого часу і в цьому немає особливої потреби.

1.5. Аграрний дискурс у фокусі перекладознавчих досліджень

Перекладач зустрічається з необхідністю передати різноманітні виражальні засоби, що були використані у вихідному тексті, набагато частіше, ніж може здатись на перший погляд. Найбільш характерною стилістичною одиницею являється метафора, переклад якої має низку своїх особливостей та потребує перетворень певного роду, що допомагають зберегти або модифікувати вихідну інформацію.

Розглянемо декілька основних правил перекладу метафори, що їх рекомендує Т. Казакова. Наведені нижче правила скоріше стосуються художніх метафор, а не метафоричних термінів, однак незайвим буде мати їх на увазі і при перекладі метафор науково-технічного тексту:

1. Повний переклад метафоричних одиниць застосовується лише в тому випадку, якщо і у вихідній мові, і у мові перекладу співпадають як правила сполучуваності, так і традиції вираження емоційно-оціночної інформації, що застосовуються у даній метафорі.

2. Додавання чи опускання використовується лише в тих випадках, коли міра схожості, що маєтсья на увазі, у вихідній мові та у мові перекладу різна, та необхідна експлікація (пояснення) змісту тексту вихідної мови (метод додавання), або ж імплікації словесно вираженого у вихідному тексті (метод опускання).

3. Заміна використовується у випадках лексичної або асоціативної невідповідності між елементами метафори у вихідній мові та мові перекладу.

4. Структурне перетворення використовується при різниці у традиціях граматичного оформлення метафори у вихідній мові та мові перекладу.

5. Традиційна відповідність використовується по відношенню до метафор фольклорного, біблейського, античного походження, коли у вихідній мові та мові перекладу склались різні способи вираження метафоричної схожості.

6. Паралельне іменування метафоричної основи використовується при перекладі текстів, побудованих на поширеній метафорі, коли згідно з міжмовними вимогами потрібна заміна або структурне перетворення вихідної метафори, а по характеру інформації, що передається, вихідний образ необхідно зберегти.

Розглянемо тепер безпосередньо функціонування в тексті метафоричних термінів та особливості їх перекладу.

У науково-технічних текстах серед загальнонародних слів та термінів вживаються як мовні («стерті»), так і мовленнєві метафори. Їх переклад здебільшого здійснюється різним чином.

Перекладні відповідники мовних метафор часто зафіксовані у перекладних словниках і мовні метафори перекладаються, як і інші слова, шляхом вибору словникового відповідника. При цьому такі метафори зовсім не обов'язково перекладаються на українську мову метафоричним словом, якщо внаслідок перекладу певним чином порушуються стилістичні та жанрові норми мови перекладу та мовлення, оскільки вживання таких метафор не є ознакою стилю автора.

Отже, мовні метафори у перекладі можуть передаватись:

- 1) Метафоричним словом.
- 2) Неметафоричним словом.

У деяких випадках перекладу мовної метафори перекладач має можливість вибору між метафоричним та неметафоричним відповідником: метафоричний термін *frog* може перекладатись як “лягушка”, так і “стіжка-бапмак”; *seed bed* - як “ложе для насіння”, так і “грядка”. У таких випадках вибір метафоричного чи неметафоричного варіанту перекладу визначається перекладачем на підставі загального стилістичного аналізу тексту, проте насправді переважно не має принципового значення.

Слід пам'ятати, що іноді вибір неметафоричного слова призводить до збільшення текстового об'єму, хоча і дозволяє досягти ясності висловлювання.

У тих випадках, коли мовна метафора перекладається метафорою, остання не обов'язково містить той же образ, що і відповідна метафора у мові оригіналу.

Отже, переклад мовних метафор рідко викликає труднощі, адже майже всі вони зафіксовані у словниках. Перекладачу, однак, слід бути уважним при перекладі метафоричних термінів, що містять різні образи у мові перекладу та

оригіналу. У деяких випадках слід зважати на стиль тексту, аби обрати між метафоричним та неметафоричним відповідником.

Мовленнєва метафора в англійських науково-технічних текстах становить для перекладача більшу складність, оскільки у мові перекладу вона не має усталених перекладних відповідників, виступаючи фактично семантичним новоутворенням. Існують три основні способи передачі таких метафоричних слів, зокрема і термінів.

За допомогою калькування: за допомогою слів та виразів мови перекладу перекладач дослівно відтворює слова та вирази мови оригіналу. Кальки дуже економічні, не призводять до збільшення текстового об'єму та дозволяють зберегти оригінальну образність терміну.

В) Метафоричним словом, що має інший характер образності.

Отже, ми переклали терміни за допомогою метафоричного слова, яке, однак, має зовсім інший характер образності. Головним чиним, це пов'язано з тим, що для позначення одного й того ж самого поняття у різних мовах було використано різні метафоричні терміни, виникнення яких зумовили різні асоціації та образи. Тож при перекладі метафоричного терміну бажано переконатись в тому, що поняття не має усталеного образу у мові перекладу, перш ніж робити кальку та переносити образ з мови оригіналу.

Г) Неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність.

Можна передати денотативний зміст метафоричних термінів без збереження їх образності у мові перекладу: *dead ripeness* - перезрівання, *open gnt* - суцюрса молода свиноматка, *open days* - дні між отеленням та зачаттям.

Переклад за допомогою неметафоричного слова іноді призводить до значного збільшення текстового обсягу, оскільки іноді доводиться надавати опис, замінити слова англійської мови багатоскладовими словами чи словосполученнями української мови.

Процес збільшення обсягу текста відбувається ще й від того, що однією з основоположних характеристик україномовного науково-технічного стилю

являється строга ясність висловлювання, а в англійських науково-технічних матеріалах нерідко можна зустріти емоційні та образні вирази, які недопустимі для аналогічних текстів української мови. Це розходження носить скоріше стилістичний характер, тому при перекладі доводиться, зберігаючи точність передачі змісту англійського висловлювання, адаптувати стиль та інші “вольності” англійського тексту до норми українського науково-технічного тексту, замінити образні вирази точним терміном, незвичні звороти – більш звичними.

Отже, при перекладі англійського тексту перекладач повинен повно та точно передати думку автора, вибираючи її у форму, властиву для українського науково-технічного стилю, аж ніяк не за допомогою переносу специфічних рис англійського оригіналу в український текст. Серйозність викладення українського науково-технічного тексту іноді різко контрастує з певною грайливістю та легкістю, яку часом може дозволити собі англійська мова.

Однак, певна узагальненість та абстрагованість не передбачає, що науковому стилю принципово протипоказана образність. Вона є, але по суті своїй дещо інша, ніж у художньому тексті. Словесні образи тут допомагають вираженню понятійної думки.

Отже, зараз у перекладах спостерігається тенденція до збереження метафоричної образності у перекладі, що певним чином пов'язано з послабленням жанрово-стилістичних норм в українській мові щодо вживання жаргонізмів та професіоналізмів, адже в англійських науково-технічних текстах вони вживаються ширше.

Не зважаючи на чіткість викладу україномовної науково-технічної літератури, врахування контексту та жанрово-стилістичних розбіжностей текстів на іноземній мові та мові перекладу дозволить передати не лише зміст, а ще й “дух” оригіналу.

Загальне правило перекладу метафоричних слів (в тому числі термінів) таке: образність мовної метафори у перекладі передавати необов'язково, а образність мовленнєвої метафори передається по можливості. Для того, щоб компенсувати певну стилістичну втрату через вжиття у перекладі необразної лексики замість

метафоричних слів в оригіналі, перекладач може в іншому місці тексту вжити метафоричне слово мови перекладу як відповідник необразного слова в оригіналі

Висновки до розділу 1

Зважаючи на викладене можна зробити висновок, що для перекладу досліджуваної аграрної термінології найчастіше використовуються такі прийоми перекладу: транскодування, калькування, описовий переклад, конкретизація, генералізація. При цьому для запобігання труднощів, що з'являються під час перекладу аграрних термінів, виникає необхідність у більш активній роботі зі спеціальною лексикою, ґрунтовному вивченні її багатозначності, синонімії, антонімії та можливостей її перекладу.

Отже, для здійснення адекватного перекладу термінології в аграрному дискурсі потрібно мати досить високий рівень мовної підготовки та високий рівень обізнаності в аграрній галузі. Отримані результати можуть сприяти подальшому поглибленому вивченню специфіки перекладу галузевої термінології у різних типах дискурсу.

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВНИХ ЗАСОБІВ АГРАРНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Мовні засоби в аграрних текстах

Мова науки і техніки, зокрема текстів аграрної тематики, має досить низьку експресивність. Однак це не означає, що в наукових творах взагалі не зустрічається образна мова. Наявність емоційної оцінки дає інформацію про предмет, що вивчається, оскільки подібна оцінка вказує на здатність предмету викликати у людини певну реакцію. У свою чергу характер такої реакції говорить про внутрішні властивості самого предмету.

У науковій літературі аграрної тематики функція мови пов'язана з логічністю і точністю викладу, а не із засобами емоційної і естетичної дії на читача. У зв'язку з цим, сучасна наукова проза, підкоряючись принципу логічного розгортання думки, не вдається часто до використання слів, що мають відтінки емоційного значення. М. Брандес вважає, що наука і техніка – це не тільки логіка, але також джерело складних емоцій. Останнє мотивує використання образної лексики і експресивних конструкцій. Це визначається значною мірою сферою знання, мовним жанром, а також авторською індивідуальністю.

Аналіз текстів аграрної тематики уможливило дійти до висновку, що тропи також характерні для текстів цієї сфери, проте вони відносяться до «інтелектуальної» («логічної») експресії, яка переважає над емоційною. Троп – мовний зворот, у якому слово або словосполучення вжиті в переносному значенні і служать засобом досягнення естетичного ефекту виразності в мові художньої літератури, в публіцистиці, в ораторському стилі тощо.

Найчисленнішим серед стилістичних прийомів, що використовуються в науковій літературі, є порівняння. Порівняння слугує автору для наочного і детального опису об'єкту дослідження, а також для виділення в об'єкті однієї характерної особливості, специфіку якої автор хоче показати або поглибити. Останнє досягається завдяки тому, що порівняння, як стилістичний прийом,

засновано на виокремленні схожості певної ознаки, яка притаманна порівнюваним предметам (явищ) при повній розбіжності інших рис. Так, порівняння можна спостерігати і в наукових текстах аграрної тематики. Воно наділяє наукову прозу колоритом, дає повне уявлення про описуваний предмет чи явище, напр.: *Ripping in sandy or loamy soil with little hardpan is akin to a hot knife through butter, while backhoeing in clay rich soils may unfortunately produce a restrictive root environment.* – Процес розпушування піщаного або суглинистого ґрунту із невеликим твердим підґрунтовым шаром схожий на те, як гарячий ніж проходить крізь масло, в той час як проведення ескаваційних робіт на глиняному ґрунті може, нажаль, призвести до обмеженого кореневого середовища. *The idea that thousands of tiny sensors could be scattered like invisible eyes, ears and noses across farm fields and battlefields sounds like science fiction.* - Ідея про те, що тисячі маленьких сенсорів будуть розміщені ніби невидимі очі, вуха та носи вздовж фермерських угідь та полів, звучить як наукова фантастика. Аналіз перекладацьких рішень свідчить, що порівняння слід враховувати при перекладі, даний стилістичний прийом пов'язаний із асоціаціями, що виникають у читача тієї чи іншої мови, наочністю чи описом явища, дії або предмету. Епітет – один з основних тропів, художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії. Епітет завжди суб'єктивний, він завжди має емоційне значення або емоційне забарвлення. Емоційне значення в епітеті може супроводжувати наочно-логічне значення, або існувати як єдине значення в слові. За допомогою епітета досягається бажана реакція на вислів з боку читача. Про наявність епітетів в науковій прозі аграрної тематики свідчать наступні приклади: *With its delicate, slightly sweet taste and pleasingly crunchy texture, the humble crisphead – as it is also known – is perfect to toss with other leafy greens for a refreshing salad.* – Із його ніжним трохи солодкуватим смаком та приємною хрусткою структурою, звичайне листя кочанного салату – як його ще називають – ідеально поєднується із іншою зеленню для приготування освіжаючого салату. *This explosive interest in walnuts has caused even more plantings on less than optimal ground, which also requires greater investment in inputs.* – Нестримний інтерес до грецьких горіхів призвів до ще більшого

насадження цих дерев на менш ніж задовільній ділянці, що також вимагає більших інвестицій та вкладів. При перекладі епітетів з англійської мови українською необхідно ретельно вибирати їх відповідники. Влучний переклад епітетів надасть мові безпосередній характер. Проте слід уникати стилістичних та смислових помилок, що знижують якість перекладу. Метафора – вид тропа, що побудований на основі вживання слів або виразів у переносному значенні за подібністю, аналогією тощо і служить одним із засобів посилення образності й виразності мови.

Отже, мовностилістичні особливості науково-технічного тексту аграрного профілю відображають ті особливості наукового пізнання і мислення, які знаходять віддзеркалення в мовній формі. Але сила дії наукового тексту безпосередньо залежить від того, наскільки доведені аргументи, що наводяться автором, наскільки логічно, цікаво, ясно і точно викладено зміст в науковотехнічному тексті. Саме ці особливості необхідно враховувати перекладачу при перекладі мовних засобів експресивності в текстах аграрного профілю.

2.2. Специфіка використання груп лексики в аграрних текстах

У сучасному світі сільськогосподарська лексика є досить важливим пластом слів.

Сільське господарство – це галузь економіки, спрямована на забезпечення населення продовольством і отримання сировини для низки галузей. Сільське господарство – одна з найважливіших галузей промисловості, представлена практично у всіх країнах світу. Від розвитку цієї галузі залежить продовольча безпека держави.

Проблеми сільського господарства прямо чи побічно пов'язані з такими науками, як агрономія, тваринництво, меліорація, рослинництво, лісівництво та ін. Активність уживання сільськогосподарських термінів в сучасній англійській мові свідчить про великий обсяг лексики і доводить необхідність її класифікації. Щоб спростити комунікативні стосунки між країнами аграрного сектору, необхідно виділити сільськогосподарську лексику в окрему групу. Виявлено, що ведуться

дослідження щодо вдосконалення форм ведення сільського господарства, за допомогою методів селекції та генної інженерії виводяться нові види рослин і тварин, більш стійкі до шкідників, паразитів і володіють більш високими якостями. Робляться спроби впровадити в цю сферу штучний інтелект.

Перспективним напрямом може стати селекція і генетика (рослин і тварин) та особливості сільськогосподарської лексики в сучасній англійській мові. Отже, в сучасній англійській мові існує окремий пласт лексики, об'єднаний спільною темою «сільське господарство». Результати дослідження можуть послужити основою для подальшого вивчення сільськогосподарських термінів в англійській мові.

Розкриття значення мовної одиниці в агрономічній термінології проходить через вміння перекладача розібратися в тексті, який перекладають, скласти загальне уявлення про складність та насичення термінології, вміти вдало підібрати переклад терміна відносно до контексту.

Однією з характерних ознак англійського науково-технічного стилю (агрономічного) є стислість та компактність викладу матеріалу, що виражається в доволі широкому використанні еліптичних конструкцій. Неправильне розуміння певного типу конструкції може призвести до помилок під час перекладу.

У словниковому складі мови термінологічна лексика відіграє значну роль. Нові поняття у науці потребують нових слів. Тепер у розвинених мовах близько 90 % нової лексики становлять науково-технічні терміни. Останнім часом прискореними темпами розвиваються такі галузі науки, як інформатика, економіка, агрономія, ветеринарія та ін. Це супроводжується появою нових термінів, які також приходять на зміну застарілим. Проте історія не знає випадку цілковитого оновлення будь-якої термінологічної системи.

Науково-технічна термінологія характеризується відсутністю емоційного забарвлення, чіткістю, ясністю та стислістю викладу, переосмисленням загальноживаної лексики, що є одним з продуктивних методів утворення термінів, відсутністю ідіоматичних конструкцій та низькою частотністю вживання слів основного словникового фонду. Науково-технічну термінологію складають: велика

кількість загальноповсякденних слів, які окрім своїх основних значень набувають значення, які є специфічними для будь-якої галузі науки та техніки; загальнотехнічні терміни, які використовуються в декількох галузях науки та техніки; спеціальні терміни, властиві лише одній галузі наукових та технічних знань; терміни, що мають два чи більше значення в одній галузі.

2.3. Специфічні конструкції у мові текстів аграрної тематики

Щодо досліджуваних аграрних текстів, то вони відносяться до групи інформаційно-термінологічних текстів, у яких виклад інформації відбувається за певними правилами. У таких текстах завжди використовують термінологічну лексику, в якій відсутнє емоційне забарвлення, вживаються спеціальні засоби нейтралізації авторського «я», у англійській мові для цього слугують безособові та неозначено-особові конструкції, пасив, фон теперішнього часу. Усе це надає тексту характеру об'єктивного позачасового повідомлення, яке на даний момент претендує на роль абсолютної істини.

Мова науки і техніки, зокрема текстів аграрної тематики, має досить низьку експресивність. Це не означає, що в наукових текстах в цілому відсутня образна мова. Шевна емоційна оцінка може простежуватися, коли оцінюються результати роботи, описуються досягнення чи невдачі. Разом з тим, в науковій літературі функція мови пов'язана з логічністю і точністю викладу, а не із засобами емоційної і естетичної дії на читача. Саме тому, наукові, зокрема аграрні тексти, створюються за принципом логічного розгортання думки, і їхні автори зазвичай не вдаються до використання слів, що мають відтінки емоційного значення.

Найчисельнішим серед стилістичних прийомів, що використовуються в науковій літературі, є порівняння. Вони використовуються авторами для наочного і детального опису об'єкта дослідження, а також для виділення в ньому однієї характерної особливості, специфіку якої автор хоче показати або поглибити. Останнє досягається завдяки тому, що порівняння, як стилістичний прийом передбачає виокремлення певної ознаки, яка притаманна порівнюваним предметам (явищам) при повній розбіжності інших рис [8, с. 97]. Такі порівняння

простежуються і в наукових текстах аграрної тематики, наприклад: *The idea that thousands of tiny sensors could be scattered like invisible eyes, ears and noses across farm fields and battlefields sounds like science fiction.* – Ідея про те, що тисячі маленьких сенсорів будуть розміщені ніби невидимі очі, вуха та носи вздовж фермерських угідь та полів, звучить як наукова фантастика.

Порівняння як стилістичний прийом пов'язаний із асоціаціями, що виникають у читача, наочністю чи описом явища, дії або предмету.

Ще один стилістичний засіб, на який варто звернути увагу досліджуючи прагматичний аспект перекладу аграрних текстів – епітет – один з основних тропів, художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії. Епітет завжди суб'єктивний, оскільки має емоційне значення або забарвлення. Емоційне значення в епітеті може супроводжувати наочно-логічне значення, або існувати як єдине значення в слові. За допомогою епітета досягається бажана реакція на вислів з боку читача. Про використання епітетів в науковій прозі аграрної тематики свідчать наступні приклади: *With its delicate, slightly sweet taste and pleasingly crunchy texture, the humble crisphead – as it is also known – is perfect to toss with other leafy greens for a refreshing salad.* – Із його ніжним трохи солодкуватим смаком та приємною хрусткою структурою, звичайне листя кочанного салату – як його ще називають – ідеально поєднується із іншою зеленню для приготування освіжаючого салату.

Перекладаючи епітети з англійської мови українською необхідно ретельно вибирати їх відповідники. Проте слід уникати стилістичних та смислових помилок, що знижують якість перекладу. Для наукових текстів притаманною є й метафора. Вона простежується і в англійських аграрних текстах, про що свідчать наступні приклади: *dry cow* – недійна корова; *live weight* – жива вага; *live fence* – живопліт; *sharp air* – морозне повітря; *worn out soil* – виснажений ґрунт; *virgin soil* – незайманий, цілинний ґрунт; *active substance* – активна речовина; *active ingredient* – діючий інгредієнт, речовина; *soft water* – м'яка вода.

Висновок до розділу 2

Тексти аграрного спрямування характеризуються модальними дієсловами, пасивним станом, означеннями, майже відсутністю займенників, сполучникам. В інструкціях до сільськогосподарської техніки терміни можуть бути як аналогією, так і еквівалентом. Також в цих інструкціях зустрічаються англіцизми, скорочення, гібридні лексеми, полісемантичні терміни. Є три основні способи передачі термінів: як варіант, на вибір перекладача (залежно від області науки і техніки) або як перекладний еквівалент.

Мовні засоби зв'язані між собою не випадковими відносинами, вони підкоряються певним закономірностям. Сукупність взаємодіючих мовних засобів утворює своєрідну систему – граматично-лексичне поле. У науково-технічних текстах виявляється їх переважне використання та задоволення потреб даної сфери спілкування.

Отже, науковий стиль текстів аграрного профілю призначений для повідомлення точних відомостей з конкретної області сільського господарства і для закріплення процесу пізнання. Дана функціонально-стильова різновидність літературної мови обслуговує галузь науки, сферу техніки і виробництва, а тому реалізується в монографіях, наукових статтях, дисертаціях, рефератах, тезах, наукових доповідях, патентах, учбовій і науково-технічній літературі, повідомленнях з наукових тем та інше. Саме цією обставиною і визначається характер особливостей наукового стилю в англійськомовних текстах аграрної тематики.

Перспективою подальшого дослідження є поглиблене вивчення кожної із виокремлених у досліджуваному матеріалі лінгвостилістичних особливостей науково-технічних текстів аграрної тематики, а також постановка завдань дослідження прагматики текстів.

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АГРАРНОМУ ДИСКУРСІ

3.1. Переклад термінів у структурі аграрного дискурсу

Аграрні терміни є важливим складником аграрного дискурсу. Специфіка перекладу термінів полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами. Під час перекладу аграрної термінології досить часто виникають труднощі через те, що в лінгвістичному аспекті термінам, як і іншим словам мови, притаманна багатозначність. Існує велика кількість термінів-неологізмів, ще не зафіксованих у словниках. І такі випадки можуть створювати серйозні проблеми для перекладача. Зважаючи на це, основна умова подолання цих труднощів полягає у детальному розумінні і аналізі явища, яке описується і передачі його ustalеними в науці термінами. Отже, для досягнення адекватності перекладу термінів, потрібно досконало знати ту галузь, якої стосується переклад. Так, А. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну:

- 1) з'ясування значення терміна (у контексті);
- 2) переклад значення рідною мовою.

Одним із найпоширеніших і найпростіших прийомів перекладу терміна на лексичному рівні є прийом транскодування (побуквенна чи пофонема передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу). Розрізняють чотири види транскодування: – *Транслітерація* (передача термінів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи): *biota* – біота, *cation* – катіон, *cistron* – цистрон, *cultivar* – культивар.

– *Транскрибування* (передача звукової форми елемента вихідної мови літерами мови перекладу): *biome* – біом, *clone* – клон, *alkaloid* – алкалоїд.

– *Змішане транскодування* (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування): *antibiotic* – антибіотик, *anticodon* – антикодон, *baculovirus* – бакуловірус, *anti-oncogene* – анти-онкоген.

– *Адаптивне транскодування* (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу): *conservation* – консервація, *cultivation* – культивування, *duplication* – дуплікація, *evolution* – еволюція.

Під час перекладу неологізмів транскодування зазвичай супроводжується описовим перекладом, що подається у дужках: *maceral* – мацерал (органічна складова вугілля). Застосовуючи цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній відповідник терміна, що перекладається. Під час аналізу та перекладу аграрної термінології, простежується значна кількість лексики, що має латинське походження, й таким чином відноситься до групи інтернаціональної лексики: *bacteria* – бактерії, *diagnosis* – діагностика, *agronomia* – агрономія.

Досить поширеним є й такий спосіб перекладу термінів, як калькування (дослівний або буквальний переклад) – прийом перекладу нових термінів, коли відповідником простого чи (частіше) складного слова (терміна) вихідної мови в цільовій мові вибирається зазвичай перший за порядком відповідник у словнику: *hydrological cycle* – гідрологічний цикл; *primary production* – первинна продукція; *ecological niche* – екологічна ніша, *genetic testing* – генетичне тестування. У цих прикладах українські відповідники англійських термінів утворені шляхом вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів. Калькування, як прийом перекладу частіше простежується під час перекладу складних термінів. Воно може також застосовуватися стосовно лише одного з компонентів складного слова (терміну): *endangered species* – вимираючий вид, *functional gene* – функціональний ген. Зазначений прийом можна використовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Досить поширеним серед термінології, зокрема, що стосується аграрної сфери, є переклад за допомогою використання

родового відмінка: *hybridization of cells* – гібридизація клітин, *soil erosion* – ерозія ґрунту, *culture of cells* – культура клітин.

Переклад термінів можливий і шляхом опису значення. Описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли простий термін замінюється в мові перекладу описовою фразою, що розриває суть терміна: *oviparity* – овіпарність, розмноження безембріонними яйцями, *genome* – геном, весь генетичний матеріал у хромосомі.

До інших трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі аграрних термінів можна віднести: конкретизацію та генералізацію. Конкретизація значення – це лексична трансформація внаслідок якої термін ширшої семантики в оригіналі замінюється терміном вужчої семантики. У процесі перекладу лексичних елементів перекладні відповідники можуть утворюватися не лише шляхом звуження значення англійських слів, а й розширення значення. Такою лексичною перекладацькою трансформацією, яка протилежна конкретизації, є генералізація. Отже, опрацювання студентами англійських термінологічних сільськогосподарських слів і конструкцій, уміння використовувати їх у практичних ситуаціях має особливе значення в умовах сьогодення. Це дає студентству змогу налагоджувати тісні контакти з представниками іноземних компаній, ефективно взаємодіяти на різних комунікаційних рівнях, орієнтуватися в особливостях уживання та перекладу лексичного масиву сільськогосподарського спрямування. Таким чином, аналіз основних особливостей перекладу складних термінологічних сполучень аграрної тематики показав, що найважливішою проблемою досягнення еквівалентності перекладу аграрних текстів є передача вихідного змісту тексту за допомогою терміносистеми іншої мови. Також перекладач повинен володіти широким спектром знань із багатьох галузей для досягнення адекватного перекладу та враховувати контекстуальний зміст тексту в процесі лексико-семантичних трансформацій аграрної термінології.

3.2. Структура аграрної термінології та термінологічних сполучень

Особливості формування термінологічної бази в аграрному дискурсі. Особливістю перекладу термінів, зокрема й в аграрній галузі, є те, що досягнення адекватності необхідно забезпечити ідентичність понять, що виражаються термінами вихідної і цільової мов, тобто зберегти у перекладі змістовну точність вихідних одиниць.

Терміни аграрного дискурсу утворюються за допомогою запозичень з інших мов, головним чином з латини та грецької мови. Існує велика кількість слів, що максимально зберігають латинську форму слова: лат. *animal* - англ. *animal* - тварина, лат. *atmosphere* - англ. *atmosphere* - атмосфера, лат. *тахітит* - англ. *тахітит* - максимум, лат. *formula* - англ. *formula* - формула, лат. *bacteria* - англ. *bacteria* - бактерія.

В основі багатьох англійських аграрних термінів лежать латинські і грецькі корені, що робить їх інтернаціональними: лат. *acetum* - англ. *acetone* - ацетон, лат. *planta* - англ. *plant* - рослина, саджати рослину, лат. *butyrum* - англ. *butter* - масло. Простежується велика кількість й інших термінів: грец. *Katalysis* - англ. *catalyst* - руйнування, лат. *condenso* - англ. *quantum* - сума, *condense* згущувати, ущільнювати, лат. *quantum* лат. *pipere* - англ. *pepper* - перець, лат. *defect* - англ. *defect* - недолік, лат. *atom* - англ. *atom* - атом та ін.

Проведене дослідження свідчить про те, що аграрні терміни характеризуються низкою особливостей: наявністю дефініції, максимальною абстрактністю, моносемантичністю, відсутністю експресії та емоційного забарвлення, стилістичною нейтральністю, співвіднесеністю зі спеціальними поняттями і логічністю: англ. *capillary pipette* - укр. капілярна піпетка, англ. *zinc sulphate* - укр. цинк сульфат, англ. *lipid* - укр. ліпід, англ. *liposome* - укр. ліпосома.

Для аграрної фахової мови характерні також скорочення багатослівних термінів, які утворені шляхом скорочення термінів або їх складових частин: *PTO* (*power take-off*) - вал «іобору потужності», *DNA* (*deoxyribonucleic acid*) - дезоксирибонуклеїнова кислота, *ani-dr* (*animal-drawn*) гужовий, *PA* (*peptide atorphiphiles*) - пептиди амфіфілів, *gm* (*grade-marked*) призначений спирт *TMV*

(*tobacco mosaic virus*) вірус тобачної мозаїки, ECM (*extracellular matrix*) - екстрацелюлярний матрикс, позакаїтінний матрикс, pH (*hydrogen ion exponent*) - гідрогенний показик.

Для правильного перекладу терміна важливо знати його словотвірну та морфологічну структуру. Серед аграрних термінів простежуються такі:

1. Прості терміни, що складаються з одного слова: *parasitism* - паразитизм; *white* - білок, *gumen* - рубець, *перший відділ передшлунку залоза*, *duller* - харчопровід, *straw* - солома, *tank* - бак, резервуар. *drill* - висів, *peat* - торф. тварин, *sow* - свиноматка, *whey* - сироватка, *gland harvest* - урожай, *barley* - ячмінь, *breed* - порода, *bulky* - об'ємистий (корм). *buttermilk* - пахта, *flesh cure* - м'ясо, *flock* - зграя птахів, *fodder* - корм для худоби, *forbear* - попередник, *frame* - рама *frog* - стійка плуга, *tankage* - відброси боснь, що йдуть на добрива, *frietion* - тертя, *fuel* - паливо, *грудна клітка*, *thrive* - швидко рости, *tissue* - тканина, *trail* - тягнути, *gure* - шина, *покришка*.

2. Складні, які складаються з двох слів та пишуться разом або через дефіс: *muscular degeneration* - дегенерація м'язів, *superphosphate* - суперфосфат, *half-liquid* - напіврідкий, *buttermilk* - пахта, *tankaage* - відходи боень, *stockman*, *mouldboard* - полиця плуга, тваринник, *livestock* - домашня худоба, *skim milk* - зняте молоко, *nanotribology* - нанотрибологія, *amino acid* - амінокислота, *soil management* - ґрунтознавство, *timothy hay* - тимофіївка лучна.

3. Багатоконпонентні терміни, що мають у своєму складі три і більше слів: *male line of breeding* - батьківська лінія, *food safety* - безпека продуктів харчування, *food crop* - сільськогосподарська продовольча культура, *herbicide tolerant crop* - сільськогосподарська культура, стійка до гербіцидів.

4. Терміни-словосполучення, які складаються з кількох компонентів: *bulbo urethral gland* - бульбо-уретральна залоза, *three-point linkage* - триточковий навісний пристрій, *four-wheel-drive tractors* - трактори з приводом на 4 колеса, *right-handed mouldboard* - правостороння полиця, *the soil engaging parts* - ґрунтозахватні частини, *a hand-operated lever* - ручний важіль, *a double-acting ram* - циліндр

двосторонньої дії, *heavy straw crops* - довгостебелисті культури, *arable land* - орна земля.

Терміни можуть бути багатозначними, що спричиняє труднощі їх перекладу, особливо, коли один той самий термін реалізує різні значення у різних галузях.

Наприклад, *green* може означати і зелений, і неспілий, *head* - 1) голова, 2) череда, 3) голова худоби. І навпаки, зерно - *grain, corn, seed, kernel*; ґрунт - *soil, ground, bottom, field, terrain*; сіяти - *sow, drill, seed, plant*.

Щодо однозначних термінів в аграрному дискурсі, то вони можуть входити до різноманітних тематичних груп. Наприклад: назв рослин, представників тваринного світу: *bluebell* - дзвіночок, *cactus* - кактус, *chamomile* - ромашка, *dinosaur* - динозавр, *ostrich straye* та ін.; назви людей за родом діяльності, спеціальності: *geologist* - геолог, *agronomist* - агроном, *economist* - економіст.

Особливе місце серед однозначних слів належить саме термінологічній лексиці: зоологічна термінологія - *amphibian* - амфібія, земноводна тварина, *mammal* - ссавець; геологічна - *manganese* - марганець, *silica* - кремній, *uranium* - уран.

Щодо граматичної структури однослівних аграрних термінів, то вони є прості, афіксальні та складні. До простих термінів, які мають лише корінь як словотвірний компонент, відносимо такі найменування, як *quark, atom, beta, gas, carbon, ion, velocity, farm, land*.

Щодо афіксальних, то додавання префікса *pre-* використовується для передачі ідеї випередження за часом або за розташуванням: *preamplifier* - перед підсилювач, *preparation* - підготовка, префікс *inter-* означає між, серед *interaction* - взаємодія, *interpenetration* - взаємопроникнення, *intermolecular* - міжмолекулярні; префікс *trans-* означає через, за межами: *transition* - перехідний період, *transmutation* - трансмутация, перетворення тощо.

Суфікс *-er/or* в аграрній терміносистемі позначає назви професій; *milker* - дояр, *tiller* - плугувач, *slay haymaker* - робітник на заготовці тварин, *stocker* - стокер (молода тварина, яку вирощують на грубому кормі перед забоям), суфікси *-sion* та *-ion* означають стан або процес: *diffusion* - поширення, *dispersion* - розсівання, *absorption* - поглинання (всмоктування), *radiation* - випромінювання.

За допомогою суфікса терміни можуть отримувати якусь властивість або позбавлятися її. Наприклад, суфікс *-less* означає відсутність у терміна певної властивості: *motionless* - нерухомий, *listless* - апатичний, *defenseless* - беззахисний, *breathless* - бездиханний.

Окремою групою серед складних однослівних термінів можна виділити слова з міжнародними компонентами: *-meter*, *hydro-*, *iso-*, *micro-*, *nano* *photo-* та ін. Наприклад: *isospore* - ізоспора, *nanofiber* - нановолокна, *hydrocarbon* - вуглеводень, *photosynthesis* - фотосинтез, *hydrosphere* - гідросфера, *microsphere* - мікросфера.

Як показало наше дослідження, одним з найпродуктивніших способів утворення термінів аграрної лексики є словосполучення. Це однозначні терміни вузької спеціалізації, оскільки вони використовуються, головним чином, у аграрній сфері і зазвичай не мають омонімів: *aerobic-anaerobic method of manure preservation* - аеробно-анаеробний спосіб зберігання гною, *gamasoidea mites* - гамазоїдні кліщі, *means of desinvasion* - дезінвазуючі засоби.

Серед найпоширеніших термінологічних сполучень простежуються:

а) Термінологічні словосполучення, які складаються лише з іменників: *fusion reaction* - реакція синтезу, *energy source* - джерело енергії, *chain reaction* - ланцюгова реакція, *ammonia saltpetre* - аміачна селітра, *protein content* - вміст білку, *sticky substance* - клейковина.

б) Термінологічні словосполучення, які складаються з прикметників та іменників: *absolute humidity* - абсолютна вологість, *relative atomic mass* - відносна атомна маса, *power stroke* - робочий хід, *leguminous crop* - бобова культура.

в) Термінологічні словосполучення, які складаються з дієприкметників, дієприслівників (Participle I, II) та іменників: *binding energy* - енергія зв'язку, *increasing demands* - зростаюча вимога, *milking qualities* - доїльна якість.

г) Термінологічні словосполучення, які складаються з прийменникових словосполучень: *conservation of momentum* - збереження імпульсу.

Вивчаючи специфіку перекладу англomовних термінів аграрного дискурсу, зазначимо, що:

Велика кількість загальноживаних слів набувають значень, специфічних для аграрної сфери, тобто стають вузькими термінами: *habitat* - місце проживання, місце розповсюдження, природне середовище, довкілля; *meal* - їжа, борошно грубого помелу.

Значення терміна складає одне із значень слова і перекладається за допомогою лексичного еквіваленту: *habitat of life* - спосіб життя.

У сучасній науковій літературі, зокрема з аграрних проблем, часто простежується таке явище, коли термін в одній галузі має два і більше значень: *crop* - 1) врожай, 2) жнива, 3) посів, 4) сільськогосподарська культура; *food* - 1) їжа, 2) корм, 3) продукти харчування, 4) поживні речовини, 5) поживний; *plant* - 1) розсада, 2) рослина, 3) комбінат.

Окрім непохідної лексики, приклади якої наведені вище, в аграрному дискурсі простежується і похідна лексика, терміни утворені шляхом префіксації: *shortage* - дефіцит, *antidote* - антидот, *hemisphere* - півкуля, *hemorrhage* - крововилив.

У словниковому складі сучасної англійської мови спостерігається активний процес утворення нових слів шляхом послання кількох лексичних компонентів. Як наслідок, з'являються складні слова, або композити. Варто зазначити, що композити є доволі поширеними серед аграрних термінів сучасної англійської мови.

Розглядаючи складні слова аграрної тематики на фонетичному рівні, ми розподілили їх на такі групи:

1) з наголосом на першому або другому компоненті складного слова: *butter-fat* - жирномолочність, *chicken-pox* - вітрянка, *cowpea* - вигна, *soybean* - соя, *headland* - край поля

2) з подвійним наголосом (основний на першому компоненті, побічний - на другому): *barn-feeding* - амбар для вигодовування, *gallbladder* - жовчний міхур, *water-soluble* - розчинний у воді, *horsepower* - потужність, *general-purpose* - універсальний; 3) два однакових наголоси на обох частинах слова: *crop growing*

рослинництво, *ill-smelling* - погано, *in-lamb* - сугнний той, що знаходиться в період вагітності (про вівцю), *fine-fleece* - тонкорунний (стосується вівці).

На сьогодні існує тенденція варіативного написання одного й того ж слова: *chicken pox* - *chicken-pox*, *fine fleece* - *fine-fleece*, *sugar beet* - *sugar-beet*.

Щодо найпоширеніших структурних моделей складних слів аграрної термінології, то розглянемо такі:

1. N (noun) + N: *animal husbandry* - тваринництво, *backbone* - основа хребетний стовп, *sugar-beet* - цукрові буряки, *bile-duct* - жовчні протоки *butter-fat* - жирномолочність.

Для термінів галузі рослинництва властивим є використання першого компонента у присвійному відмінку: *bird's-foot* - серадела посівна, *cat's-ear papir*, *cock's-head* - еспорцем звичайний, *hair's-foot* - клевер.

2. Adj (adjective) + N: *fine-fleece* - тонкорунний, *live-stock* - домашня худоба, *french bean* - стручкова квасоля, *cross-pollination* - перехресне запилення.

3. N + Adj: *air-tight* - герметичний, *water-soluble* - розчинний у воді, *watertight* - водонепроникний, *protein-free* - безбілковий *light-hard* - проростаючий в темноті.

4. V (verb) + N: *brood sow* - ибодок свиноматки, *feedstuffs* - корми, *cut hay-spike*, *skim milk* - знежирене молоко, *swayback* - патологічне посилення поперекового лордозу, *drawbar* - дишло, зчіпний пристрій.

5. Adverb + Past Participle: *well-cured* добре вилікуваний, *well fertilized* - добре удобрений.

В окрему групу виділили складні слова, першим компонентом яких є іменник або прикметник, а другим - дієприкметник минулого часу: *fine-stemmed* - тонкостеблій, *water-logged* - заболочений, *steam-powered* паровий.

Спостерігаємо також низку сполучень з компонентами на *-ing*, що не є дієприкметником: *animal breeding* - розведення худоби, *barn-feeding* - комора вигодовування, *crop growing* - рослинництво, *feed handling* - обробка кормів, *windrowing* - балкування, *blotting-paper* - фільтрувальний папір, *drinking bowl* - поїлка (для великої рогатої худоби або птиці). Їх можна назвати герундіальними словами.

Крім того, слід відзначити складні слова з першою складовою *self-: self ignite* - самозаймання, *self-pollinate* - самозапилення, *self-propelled* - самохідний, а також, *cross-: cross-plowing* - перехресна оранка, *cross-linkage* - перехресне зчеплення, *cross-pollination* - перехресне запилення, *cross-ripping* - перехресний розрив, *cross-section* - поперечний поріз.

Однією з частин композитів аграрної лексики часто виступає числівник в комбінації з дісприкметником минулого часу. Візьмемо, наприклад, такі терміни:

two-celled - двосклітуй, *three-lobed* - трилопатеви, або іменником: *two-field* - двопільний (про сівозміну), *five-course* - п'ятипільний (про сівозміну), *thousand-leaf* - тисячолистий.

Як ми з'ясували, для сільськогосподарської лексики властиві і трикомпонентні слова. Наведемо приклади слів, що мають у своїй будові сполучник: *plate-and-flicker* - тарілчасто-дисковий висіваючий апарат, *butter-and-eggs* - льонок звичайний, прийменник: *brothers-in-blood* - природжений та займенник з іменниками: *allwheel-steer* - управління колосками.

Відомо, що у будові складних слів зазвичай виділяють три типи: займенник нейтральний, морфологічний і синтаксичний. Ці структурні типи властиві і складним словам, що належать до аграрної тематики.

Більшості складних слів аграрної термінології властивий нейтральний тон. Наприклад: *fly-wool* - те, що з'являється після стрижки овець, *sub gardening* - вирощення рослин в діжках, *twın-row* - двохрядний.

Морфологічний тип поєднує основу з допомогою з'єднувальної голосної чи приголосної: *electromotive* - електропривод, *speedometer* - спідометр, *electrohistogram* - електрогісторограма.

Ще одним частотним елементом терміносистеми сільського господарства є конкретне слово *man*, який стієвідноситься із самостійним словом *man*, але як другий компонент складного слова слугує базовим елементом для створення численних слів. Словники реєструють близько 1000 термінів сільського господарства. Наприклад: *beeman* - бджоляр, *bushman* - фермер, *cattelman* - тваринник, *cowman* - робітник ферми, *harvestman* - сезонний робітник,

backwoodsman - фермер-поселенець у відокремлених лісових і гірських районах,
stockyardman - тваринник, *warehouseman* - гуртовий мордовець, власник складу,
animalhusbandryman - тваринник

У системі аграрних композитів також спостерігаємо іменник *woman*: *calf-woman* - жінка, яка доглядає за телятами, *poultry woman* - жінка, яка доглядає за птицею, займенники *he, she* на позначення статі тварини: *she* - *goat* - коза, *goose* - гуска, *horse* - кінь.

Синтаксичний спосіб зберігає у своїй структурі синтагматичні зв'язки, властиві мовленню: артиклі, прийменники, прислівники, сполучник: *in-calf* - тільний, *by-product* - побічний продукт.

У складних словах аграрної тематики ми виділили два типи синтаксичних відношень: сурядні і підрядні. При сурядних відношеннях усі компоненти складають два структурно-семантичних центри і належать до однієї частини мови: *cowshed* - корівник, *windrower* - косарка, *wheelbase* - колісна відстань.

Щодо підрядних відношень, то тут відбувається домінування одного компонента складного слова над іншими. Він визначає приналежність композита до певної частини мови та лексико-граматичної категорії: *self starter* - самопуск, іменник: *finger-veined* - пальчатонервовий, прикметник *bird-watch* - вивчати птахів у природничій науці, дієслово.

Компоненти складних слів аграрної термінології мають різну структуру основ. Так, ми спостерігаємо слова, що складаються з простих основ: *foalfoot* - мати-й-мачуха, *grassland* - трав'яний покрив, *fly-wool* - те, що з'являється після стрижки овець.

Є чимало композитів, у яких один з компонентів є похідною основою. Тут ми виділили слова з другою частиною, вираженою дієприкметником минулого: *double-podded* - двох бобовий, *rain-fed* - незрошуваний, *spring applied* - передпосівний, *single-feed* - одnodенна годівля: герундієм, наприклад: *meat-packing* - м'ясоконсервний; іменником з суфіксом *-er* на позначення предмета чи істоти, що виконує дію: *turkey-grower* - індиковід, *tree-dozer* - лісогощодарський бульдозер, *tiller-seeder* - сіялка-культиватор, *tanker-spreader* - розкидач рідини (жижі), *stump-*

jetter з індивідуальними запобіжниками корпусів для автоматичного повернення в робоче положення.

Для того, щоб ідентифікувати компоненти складного слова, потрібно з'ясувати семантику кожного з них. Семантика одного з компонентів може чітко вказувати на тип відношень між компонентами складного слова. Так, у композитах з дієприкметником минулого часу сильне керування дієслівної форми допомагає чітко визначити статус першого компонента. Продемонструємо на прикладах: *steam-powered*: *steam* - пара, *power* приводити в рух, *steam-powered* - той, що рухається з допомогою пари.

В герундіальних сполученнях перший компонент уточнює значення другого. Наприклад: *crop growing*: *crop* - сільськогосподарська культура *growing* - вирощування, тож, *crop growing* - рослинництво.

Щодо номінативних комбінацій (N+N), тут семантичний центр може знаходитися всередині слова, коли ми розуміємо семантику слова на основі значень кожного з компонентів: *cowshed*: *cow* - корова, *shed* - сараї, *cowshed* - корівник. Це може відбуватися за межами композиту, оскільки значення його елементів не відповідає семантиці цілого слова. Наприклад: *foalfoot* мати-й-мачуха, *bisque* - кінський каштан, *shamrock* - квітка звичайна

У конверсивних сполученнях з іменником як другим компонентом основне змістове навантаження припадає, як ми можемо побачити, на іменник: *fine fleeces* - тонкорунний, *deep litter* - глибока підстилка, *no-field* двопільний

Слід зазначити, що снову оформлення композитів складають фонетичні, морфологічні, орфографічні, семантичні і синтаксичні ознаки. На фонетичному рівні поширеними є складні слова з наголосом на першій частині слова з подвійним наголосом. За кількістю компонентів переважають аграрні терміни дво- та трикомпонентні. Найчастішими елементами композитів виступають іменники дієслівні та форми (дієприкметник минулого часу герундій). Утворення композитів відбувається безафіксним способом (шляхом поєднання основ), з допомогою афіксації, а також абrevіатур. Крім того, синтаксичною ознакою складних слів

виступають сурядні і підрядні відношення їх компонентів. Семантика композиту аграрної термінології переважно залежить від значення кожного з його елементів.

Слід згадати, що науково-технічна термінологія тісно пов'язана із ономастикою, тобто наукою про власні імена об'єктів. Наприклад: *Krebs cycle*-цикл Кребса, *Krebs-Henseleit cycle* - цикл Кребса-Хенселейта

Термінологічні системи аграрного дискурсу утворюються і за допомогою конверсії, тобто формується новий термін, який вже належить до іншої частини мови. Саме у досліджуваному дискурсі, найпоширенішим видом є утворення дієслів від іменників та іменників від дієслів: *decay-to decay* (розпад - гнити), *charge - to charge* (заряд - заряджати), *to signal signal* (знак, сигнал - сигналізувати).

Таким чином, термінологічна лексика аграрного дискурсу має велику кількість особливостей, які впливають на її формування. Науково-технічний прогрес, який ми спостерігаємо сьогодні, уводить у загальний вжиток велику кількість термінів із розвитком сільського господарства, економіки з'являється велика кількість нових термінів, зокрема й в аграрному дискурсі.

Необхідно зазначити, що при перекладі аграрної документації неприпустима приблизність формулювань, негочність термінів. Для аграрного дискурсу характерно декілька факторів таких, як: значна кількість синонімів, широке використання аббревіатур та скорочень, сільськогосподарський вокабуляр, що постійно поповнюється та розширюється.

Отже, проаналізувавши особливості формування термінологічної бази в аграрному дискурсі очевидно, що аграрна лексика складається з великої кількості спеціальних термінів фахової лексики, що є однією з відмінностей вузькогалузевої літератури. Проведений аналіз свідчить про те, що в аграрних текстах велика кількість загальноживаних слів набувають значень спеціальних та специфічних для аграрної сфери, тобто стають вузькогалузевими термінами.

Для подолання труднощів, що виникають під час перекладу фахових, зокрема аграрних текстів, необхідно ґрунтовно аналізувати зазначено спеціальну лексику, вивчати її багатозначність, синонімію, антонімію, особливості словотворення ,а

також різноманітні скорочення, аббревіатури власні назви, що простежуються у зазначених текстах.

3.3. Використання аббревіатур у сучасній аграрній галузі: типи та способи перекладу

Переклад скорочень та аббревіатур завжди був актуальною темою для вивчення, але протягом останніх десятиліть йому приділяється особлива увага.

Абревіатурами називають складноскорочені слова, які утворюються з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття.

Дослідження термінології аграрної сфери виявило, що до термінологічної системи аграрної підмови належать не тільки іменники і сполучення іменників з іншими частинами мови (як і в інших мовах), а й досить значна кількість аббревіатур.

Аналіз аббревіатурної лексики в аграрній галузі свідчить про те, що в англійській мові скорочуються назви підприємств, сільськогосподарське обладнання, назви тварин, професій, назви наук та предметів, різноманітних процесів та явищ.

За структурою в аграрних текстах простежуються наступні:

- літерні: *ABF (Activated Biofilter)* - активний біофільтр, *AI (Active Ingredient)* - активний інгредієнт, *CRIO (Center of Research Innovation and Quality)* - центр досліджень, інновацій і якості, *BG (Botanical Garden)* - ботанічний сад, *BLM (Bloom)* - цвітіння, *Cereales Ingredients* - злакові інгредієнти, *C (Climbing)* - схождення, *C (Chrysanthemum)* - хризантема, *Cp (Carnivorous Plant)* - хижі рослини, *DF (Deep Forest)* - глибокі ліси, *E (Extinction)* - вимирання;

- складові: *circannual (circular annual)* річний (про біологічний ритм), *medicare (medical care)* медичний догляд, *biotomy (biological anatomy)* - анатомування;

- усічені слова: *app (apparatus)* прилад, *doc (doctor)* - лікар, *vet (veterinary medicine)* - ветеринарна медицина, *bot (botanical)* – ботанічний;

• буква (склад) + слово: *agroholding* (*agricultural holding*) - сільськогосподарський холдинг, *informaturo* (*information buro*) - інформаційне бюро, *pharmindustry* (*pharmaceutical industry*) - фармацевтична промисловість. *Rh-factor* - *Rh-фактор* (резус-фактор);

• букви і склади (склади й літери): *Agric Sys* (*agricultutal systems*) - сільськогосподарські системи, *Anal Chem* (*analytical chemistry*) - аналітична хімія, *Aquat Bot* (*aquatic botany*) - гідроботаніка;

• буквено-цифрові: *A1* (*A one*) - першокласний, *M1* (*mitral first*) - перший МК (мітральний клапан), *CL100* (*absolute lethal concentration*) - абсолютна смертельна концентрація.

Проаналізувавши аббревіатури, які використовують в англійському аграрному дискурсі, можна виділити наступні групи:

• аббревіатури, які відображають власні імена - назви підприємств, фірм, об'єднань: *AIF* (*Animal Industry Foundation*) - фонд тваринництва, *BVPC* (*Bread-Viennoiserie-Pastries Company*) - компанія хлібобулочний виробів, *ARI* (*Animal Research Institute*) - науково-дослідний інститут тварин, *ATO* (*Agricultural Trade Office*) - управління торгівлею сільського господарства, *BFS* (*Bureau for Food Security*) - бюро з питань продовольчої безпеки, *COGECA* (*General Confederation of Agricultural Co-operatives in European Union*) - загальна конфедерація сільськогосподарських Кооперативів у ЄС, *AGPM* (*General Association of Corn Producers*) - генеральна асоціація виробників кукурудзи;

• аббревіатури, які передають назви стандартів і норм, що діють у сільськогосподарському виробництві: *AGRINET* (*Agricultural Network*) - сільськогосподарська мережа, *CASP* (*Comprehensive Agricultural Support Programme*) - програма підтримки всебічного сільського господарства, *IFSNP* (*Integrated Food Security and Nutrition Programme*) - комплексна програма та безпека харчування, *AgriEE* (*Agricultural Economic*

сільськогосподарська мережа, *CASP* (*Comprehensive Agricultural Support Programme*) - програма підтримки всебічного сільського господарства, *IFSNP* (*Integrated Food Security and Nutrition Programme*) - комплексна програма та безпека харчування, *AgriEE* (*Agricultural Economic*

сільськогосподарська мережа, *CASP* (*Comprehensive Agricultural Support Programme*) - програма підтримки всебічного сільського господарства, *IFSNP* (*Integrated Food Security and Nutrition Programme*) - комплексна програма та безпека харчування, *AgriEE* (*Agricultural Economic*

Empowerment Programme) - програма сільськогосподарського розширення економічних можливостей;

- аббревіатури, що означають процеси природного походження: *ABS*

(*absorbance*) - всмоктування, *AD* (*air density*) - щільність повітря, *AH*

(*absolute humidity*) абсолютна вологість, *GWR* (*groundwater rise*) - підвищення рівня ґрунтових вод, *AS* (*air stream*) - потік повітря. *PE* (*potential evaporation*) - потенційне випаровування, *AE* (*actual evaporation*) - фактичне

випаровування, *WVP* (*water vapor permeability*) - паропроникність води, *VAV*

(*variable air velocity*) - мінлива швидкість повітря;

- аббревіатури від назв сільськогосподарських тварин: *H* (*horse*) -

кінь, *ck* (*chicken*) - курча;

- аббревіатури від назв хвороби тварин: *UD* (*ulcer disease*) -

виразкова хвороба, *CHF* (*congestive heart failure*) - хронічна серцева

недостатність, *BD* (*border disease*) прикордонна хвороба овець, *CAV* (*canine adenovirus*) - собачий аденовірус, *DE* (*dog encephalitis*) - собачий енцефаліт.

PEM (*polioencephalomalacia*) - поліоенцефаломалія, *SVD* (*swine vesicular*

disease) - везикулярна хвороба свиней;

- аббревіатури від назв захворювань рослинних культур: *BMV*

(*barley mosaic virus*) - вірус мозаїки ячменю, *BYDV* (*barley yellow dwarf virus*) -

лютеовірус жовтої карликовості ячменю, *CCN* (*cereal cyst nematode*) -

нематода вівсяна, *FHB* (*Fusarium head blight*) - фузаріоз колосу, *SBMV* (*soil*

borne mosaic virus) - вірус, який передається через ґрунт. *SLB* (*septoria leaf blotch*) - септоріозна плямистість листя, *WSBMV* (*wheat soilborne mosaic virus*) - ґрунтовий вірус мозаїки пшениці;

- аббревіатури від інженерних сільськогосподарських споруд: *AG*

(*agricultural pipe drain*) - сільськогосподарська зливна труба. *DP* (*down pipe*) -

водостічна труба, *GE* (*grain elevator*) - зерновий елеватор, *CGD* (*continuous*

grain drier) - зерносушарка безперервної дії, *FPP* (*feed-processing plant*) -

кормоприготувальний агрегат, *IS* (*indoor structures*) - культивацийні

структури; \

• аббревіатури, які вживаються в класифікації ґрунтів: *G (gravel)* - гравій, галька, *S (sand)* - пісок, *M (silt)* - мул, *C (clay)* - глина, *O (organic)* - ґрунт з високим вмістом органічних речовин (мінеральний ґрунт органічного походження), *P (poorly graded soil)* - погано фракціонований ґрунт, *W (well graded soil)* - добре відсортований ґрунт *H (high plasticity soil)* - текучепластичний ґрунт (з числом пластичності від 20 до 40), *L (low plasticity)* - пластичний ґрунт (з числом пластичності від 1 до 5). *GC (clayey gravel)* - гравелистий пісок;

• аббревіатури від латинських термінів: *e.g. (exempli gratia, for example, for instance)* наприклад, *fl (flourit flourished)* - пишно рости, процвітати, *FCA (felis catus, domestic cat)* - домашній кіт, *CGR (cricetulus griseus, hamster)* - хом'як, *OOV (ovies ovies, sheep)* - овечка, *BBO (bos bovinus, cattle)* - велика рогата худоба, *SSC (sus scrofa, pig)* - свиня, *OCU (oryctolagus cuniculus, rabbit)* - кролик;

• аббревіатури від назв речовин, засобів захисту рослин, добрив тощо. наприклад: *102 (singlet oxugen)* - синглетний кисень, *MgP (magnesium phosphate)* - фосфат магнію, *TRP (Tryptophan)* - триптофан, *S (sulphur)* - сульфур, *AS (ammonium sulfate)* - сірчанокислий амоній;

• аббревіатури, які виражають одиниці вимірювання: *bu (bushel)* - бушель, *ha (hectare)* - гектар, *Q (quintal)* - квінтал, *T (ton)* - тона, *g (gram)* - грам, *Kg (kilogram)* - кг (кілограм), *Ph-meter-pH-meter*.

Слід зауважити, що під час перекладу аббревіатур англійської мови українською, найчастіше використовують такі способи перекладу, як:

• транслітерація, наприклад: *amp (ampula)* амп. (ампула), *CNS (central nervous system)* Ingredient) *AI ЦНС (Центральна нервова система)*, *AI (Active (активний інгредієнт))*, *UV (ultraviolet)* *УВ* - ультрафіолетове випромінювання, *bot (botanical)* - бот (ботанічний);

• переклад через створення нового скорочення: *DNA (deoxyribonucleic acid)* - ДНК дезоксирибонуклеїнова кислота), *CHF (congestive heart failure)* - ХСН (хронічна серцева недостатність), *BMV (barley mosaic virus)* - ВМЯ (вірус мозаїки

ячменя), FHB (Fusarium head blight) - ФК (фузаріоз колосу), BF (beat frequency) - Р (частота биття серця);

• переклад англійського скорочення еквівалентом: ha (hectare) -га

(гектар), t (ton) – т (тона), g (gram) - г (грам): kg (kilogram) - кг (кілограм);

• переклад шляхом запозичення: Ph-meter - рН-метр (вимірювач кислотності), t (temperature) – t (температура) °C (Celsius degree) – °C (градус Цельсія).

Варто також зазначити, що для аграрної лексики характерними є аббревіатури, що є загальноприйнятими в інших галузях, наприклад, в економіці та юриспруденції: IP (Intellectual Property) інтелектуальна власність; у сфері бізнесу: R&D (Research and Development) - науково дослідний відділ, R&D департамент; у хімічній галузі: HEP (High Ethanol Potential) висока ймовірність етанолу. Серед аббревіатурної лексики присутні терміни, які ще недавно вважалися неологізмами: GMO (Genetically Modified Organisms) - генетично модифіковані організми.

Проведене дослідження свідчить також про те, що аграрні компанії можуть створювати використовувати аббревіатуру, яка стосується безпосередньо їхнього підприємства процесів, які ньому на використовуються, як наприклад, це простежується у компанії «Limagrain»: LG (Limagrain Group) – компанія Limagrain; LAP (Limagrain Agro Producers) - сільгоспвиробники Limagrain, LCS (Limagrain Cereal Seeds) - насіння зернових Limagrain, LCI (Limagrain Cereales Ingredients) - злаковий склад Limagrain, BVP (Bread-Viennoiserie-Pastries) - здобна випічка з віденського міста.

Отже, прогрес людства, розвиток науки техніки зумовлює утворення нових лексичних одиниць, тож виникає величезна кількість аббревіатур та аббревіатурних одиниць. Для термінології аграрної галузі характерним є використання великої кількості термінів-аббревіатур. Найпоширенішими з них є аббревіатури, що означають процеси природного походження, аббревіатури від назв захворювань рослинних культур, аббревіатури, які вживаються в класифікації ґрунтів та аббревіатури від назв речовин, засобів захисту рослин. добрив тощо. На сьогодні активно використовується аббревіатура назв компаній, різноманітних процесів, що

відбуваються на підприємствах, назви документів, норм та стандартів. Проведене дослідження показало, що найбільш розповсюдженими способами перекладу аграрної термінологічної лексики, яка представлена скороченнями і аббревіатурами є переклад за допомогою транслітерації та переклад шляхом створення нового скорочення.

3.4. Перекладацькі трансформації під час перекладу термінології в аграрному дискурсі

Особливості функціонування термінів потребують відповідних засобів перекладу на рідну мову їх значення. Переклад аграрної термінології здійснюється різними прийомами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій як лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні. Завдання перекладача полягає у правильному виборі того чи іншого прийому під час перекладу, щоб якнайточніше передати значення того чи іншого терміну.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичних еквівалентів. Терміни, що мають відповідники у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Текст, що перекладається, може містити як одноквівалентні терміни, наприклад: *disease* - хвороба, *renal* - нирковий, *blowball* - кульбаба, *elastobranchii* - пластинозяброві, *oxugen* кисень, *fingerprinting* - фінгерпринтинг, *metabolite* - метаболіт, *herbicides* - гербіциди, так багатоквівалентні: *contraction* - скорочення: укладання контракту, придбання; одержання; обмеження, *treat* - лікувати, проводити курс лікування; розглядати, обговорювати; пригощати, надавати якумусь реагенту, *multipurpose application* - багатостороннє застосування; багаточільове застосування; *blowhole* - пупир, раковина (в металі); дихало (у кита): вентилятор (у тунелі), *structure* - структура в будівництві, бізнесі, авіатехніці, геології, геофізиці, математиці, медицині, рибництві; *body* - орган у політиці, медицині, іхтіології, загальноживаній лексиці, *matter* питання, справа; речовина; *irrigation* - зрошення; полив: зволоження: промивання, *clone* - потомство рослинних або організмів, що утворилося *UUIRXOM* вегетативного або клітинного розмноження, абсолютна

копія: сукупність клітин або організмів, що походять від спільного предка шляхом безстатевого розмноження (мітозів), сукупність однорідних органічних молекул, compost - компост; складене добриво: ґрунтова суміш. розкладена органіка, selection - вибір: відбір, невелика ферма; ділянка землі під ріллю, розрізнення; розпізнавання; ділянка на екрані, виділена за допомогою інструментів вибірки; вибрані твори відбір як процес у штучних і природних умовах.

Якщо точніше досліджувати прийом еквівалентного перекладу, то можна виділити такі його підтипи:

- повна еквівалентність, коли значення слова його еквівалента в іншій мові практично повністю співпадають: *geology* - геологія, *ecology* - екологія, *biology* - біологія,

- неповна еквівалентність: значення слів не співпадають, але пересікаються: *environment* - 1) навколишнє середовище, довкілля; 2) охорона навколишнього середовища;

- часткова еквівалентність: значення одного слова ширше, ніж значення іншого. Сюди відносимо багатозначні слова: *cell* – клітина;

- еквівалентність один з багатьох»: значення до одного слова відповідає сукупності значень кількох слів: 1) *crash*; 2) *accident* - аварія

- безеквівалентні терміни, які позначають реалії, що не мають лексичного позначення в словниковому складі іншої мови: *stabilization pond* - ставок, в якому розкладається стічна вода.

Близько 40% усіх термінів мають словникові відповідники. У випадку багато еквівалентних одиниць слід мати на увазі, що словники містять кілька відповідників однієї термінологічної одиниці, але відповідник певного слова чи фрази оригіналу у тексті може бути тільки один.

Визначення словникових відповідників – найпоширеніший тип перекладу термінологічних одиниць. Постійні відповідники – найбільш стійкий спосіб перекладу одиниць вихідної мови (мови оригіналу). Він використовується у всіх, чи майже у всіх, випадках їх появи в оригіналі. Такі одиниці мови здебільшого відомі як одиниці мови, зміст яких не залежить від контексту. Як постійний

еквівалент одиниці, що перекладається, постійний відповідник найбільш повно відтворює її значення. Постійні відповідники є головним чином, у термінів, власних імен, назв, географічних назв, а також у деяких слів і словосполучень, що вживаються у повсякденному мовленні. Наприклад: *medical history* - історія хвороби, *lab test* - лабораторний тест, *symptom* - симптом; *clinical experience* - клінічний досвід; *coronary arteries* - коронарні артерії.

Одним з найпростіших прийомів перекладу термінів є прийом транскодування. Це випадки, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу.

Проаналізуємо на прикладах чотири способи транскодування:

- транскрибування - коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, наприклад: *instruments* - інструменти, *status* - статус, *microorganism* - мікроорганізм, *biome* - біом, *clone* - клон, *alkaloid* - алкалоїд;

- транслітерування, коли слово вихідної мови передається за літерами, наприклад: *tilapia* - тільпія (озерна риба схожа на карпа), *cichlid* - цихлід, *carageenan* - каррагінан, *wakame* - вакаме, *agar* - агар-агар, *biota* - біота, *cation* - катіон, *cistron* - цистрон, *cultivar* - культивар;

- змішане транскодування, коли транскрибування відбувається з елементами транслітерування, наприклад: *trader* - трейдер, *outsourcing of processing* - аутсорсинг рибопереробки, *upwelling regions* - райони апвелінгу, *organ* - орган; *antibiotic* - антибіотик, *anticodon* - антикодон, *gastroenterology* - гастроентерологія.

- адаптивне транскодування, коли форма слова у вихідній мові дещо

адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад: *transnational companies* - транснаціональні компанії, *urbanization* - урбанізація, *extrapolate values* - екстраполяції, *pelagic species* - пелагічні види, *fermentation* - ферментація, *fish silage* - рибний силос, *conservation* - консервація, *cultivation* - культивування, *evolution* - еволюція, *duplication* - дуплікація.

Під час перекладу неологізмів транскодування зазвичай супроводжується описовим перекладом, що подається у дужках: *taseral* мацерал (органічна складова вугілля). Застосовуючи цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній відповідник терміну, що перекладається.

При перекладі способом транслітерації не слід забувати і про «фальшивих друзів перекладача», наприклад: *development agenda* - порядок денний розвитку, *data* інформація, *ecosystem services* - екосистемні послуги. У наведених прикладах використання транслітераційного способу перекладу призводить до грубих викривлень змісту.

Терміни перекладають і за допомогою дослівного або буквального перекладу, коли відповідником простого чи складного терміна вихідної мови в мові перекладу обирається зазвичай перший за порядком відповідник у словнику. Цей прийом найчастіше всього застосовується при перекладі складних термінів. Наприклад: *molecular level* - молекулярний рівень, *lymphatic system* - лімфатична система, *capture fisheries* - промислове рибальство, *Committee on Fisheries (COFI)* - Комітет рибного господарства (КРГ), *longline and purse seine fishing* - ярусний та гаманцевий лов, *artisanal fisheries* - кустарне рибальство, *marine cage culture* - морська садкова аквакультура, *underseeding* - підсівання, *feather meal* - пір'яне борошно, *backcrossing* - зворотне схрещення, *agroecosystems* - агроекосистема, *natural selection* - природний відбір, *muscle dystrophy* - дистрофія м'язів, *genetically modified organism (GMO)* - генетично модифікований організм (ГМО), *abiotic factor* - абіотичний фактор, *chain reaction* - ланцюгова реакція, *anaerobic composting* - анаеробне компостування, *hydrological cycle* - гідрологічний цикл, *primary production* - первинна продукція, *ecological niche* - екологічна ніша, *genetic testing* - генетичне тестування, *endangered species* - вимираючий вид, *functional gene* - функціональний ген

Переклад термінів можливий також шляхом описового перекладу. Це у широкому значенні «пояснення», «уточнення поняття, значення слова». Наприклад, в текстах аграрного спрямування ми зустрічаємо такі терміни, як:

slash-and-burn fires, land-maintenance fires. Перший термін можна перекласти за допомогою прийому експлікації (залежно від вузького контексту) або ж як «вогнища при спалюванні відходів під час розчищення лісового масиву», або ж «розчищення площі лісового масиву шляхом вирубки випалювання».

Для другого терміну, що має більш широке значення допустимими є наступні варіанти перекладу (знову ж таки залежно від вузького контексту): «грунтозакисне випалювання рослинності»- спосіб додавання «природоохоронне випалювання рослинності»- спосіб генералізації та додавання.

До описового перекладу звертаються тоді, коли не можна застосувати жодний з інших прийомів. Перекладаючи таким способом, перекладений термін повинен точно відображати основний зміст поняття, опис не повинен бути надто докладним, а синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

Наприклад: *defoliation* - усунення листя, *decapitation* - обрізання верхівки, *protein vesicles release structures* - білкові структури, що беруть участь у звільненні везикул, *oviparity* - розмноження безембріонними яйцями, *biosolids* - тверда речовина біологічного походження, *biotechnology derived* - той, що має біотехнологічне походження, *relay cropping* - змінна система вирощування с/г культур, *earthship* - екологічно-самодостатній коледж із матеріалів вторинної утилізації, *genome* - геном, весь генетичний матеріал у хромосомі.

У випадку, коли словник не дає точного еквівалента тому чи іншому терміну, або ж коли застосування калькування, транскодування або описового перекладу є недоречним, можливі також інші способи перекладу.

У перекладі аграрної термінології досить часто використовуються лексико-семантичні та лексико-граматичні прийоми перекладу. Звернемося до конкретизації, тобто заміни лексичної одиниці із ширшим лексичним значенням в тексті оригіналу на вужче у перекладеному. Наведемо речення, в яких спостерігаємо саме цей прийом перекладу: *Preparing slides using venous blood collected from venipuncture* - Підготовка мазків, використовуючи венозну кров, отриману під час венепункції.

У наведеному прикладі термін з широкою семантикою *slide* «предметне скло» замінюється українським терміном з більш вузькою семантикою «мазок». Така заміна пояснюється контекстуальним оточенням та смисловим навантаженням, яке несе одиниця мови оригіналу.

Identify the slide: using a soft pencil, write the animal and collection date on the frosted end of the slides. - Підпишіть мазок: використовуючи м'який олівець, напишіть на матовій поверхні скла тварину та дату забору.

Слово *identify* з широкою семантикою замінюється на слово з більш вузькою семантикою – «підпишіть мазок», для кращого розуміння змісту речення. У випадку зі словом *end*, яке у різних контекстах може мати різне стилістичне забарвлення, було застосовано прийом конкретизації, щоб показати, що не на краю і не збоку потрібно підписувати, а саме на матовій поверхні.

Total body pool of vitamin C varies from 1,5-3,0 g. - У нормі загальний еміст вітаміну С складає 1,5-3,0 г.

Для того, щоб краще зрозуміти контекст речення, його зміст слово *varies* з широкою семантикою в даному випадку замінюється на слово з більш вузькою-«складає».

The respiratory pattern is helpful in localizing and in certain instances determining the nature of the process. - По типу дихання можна визначити локалізацію, а іноді і характер патологічного процесу.

Багатозначний іменник «*pattern*» у даному контексті влучно відтворюється у перекладі фразою «тип дихання», а слово *process* зводиться до «патологічного» а не будь-якого іншого процесу (знову ж таки під впливом контексту).

При перекладі термінів можливим є також застосування прийому генералізації, коли дещо специфічне, конкретне чи видове в перекладі подається узагальнено. Генералізація виступає протилежним поняттям конкретизації, коли вузьке поняття про реальію замінюється ширшим.

Compare both sides! Are there any retractions or protrusions of the skin? Порівняйте обидві сторони! Бачите будь-які западання або припухлості?

У цьому реченні використовується одразу декілька прийомів. По-перше, прийом конкретизації дієслова *to be* в теперішньому часі, яке має широкий семантичний спектр і перекладається українським дієсловом бачити, що має у перекладі конкретне значення. По-друге, прийом генералізації при перекладі іменника *protrusion*, який має такі значення: 1) висовування, випинання; 2) виступ та заміна його українською лексичною одиницею, припухлість, з якою зміст оригіналу відтворюється з більшою повнотою і уточнює повідомлення. По-третє, прийом вилучення таких лексичних одиниць, як *of the skin*, тому що з контексту і так це є зрозумілим.

Наведемо також приклади словосполучень, які перекладаються з допомогою генералізації: *potential energy barrier* - потенційний бар'єр, *fuel heat-generating element* тепловиділяючий елемент; *composite-type rock-fill dam* - кам'янно-земляна гребля; *conveyer-type furnace* - конвеєрна піч.

При перекладі термінології аграрного сектору також доволі часто використовується такий прийом як інверсія, що передбачає зворотний порядок слів: *fungal pathogen* - гриби патогенні, *livestock farm* - ферми тваринницькі.

Крім зазначених вище трансформацій, необхідно звернути увагу на переклад термінів з використанням родового відмінку, адже він досить часто зустрічається в аграрній галузі, наприклад; *plant protection* - сит рослин *soil erosion* - ерозія ґрунту, *agricultural engineering* - механізація сільського господарства, *hybridization of cells* - гібридизація клітин, *culture of cells* культура клітин.

Ще один прийом перекладу термінів, що простежуються, хоч і не так часто як інші типи, в аграрному дискурсі є прийом лексичних додавань. У випадку додавання відбувається збільшення кількості слів, словоформ або навіть членів речення, з метою правильної передачі змісту оригіналу. Продемонструємо цю трансформацію на такому прикладі: *For these reasons, descriptive texts are provided for specific elements when deviations are clinically significant* - З цих причин, якщо відхилення від нормального рівня мають клінічну значущість, до результатів аналізу для певних елементів додається описова частина.

У цьому прикладі використовується прийом лексичних додавань. В англійському варіанті «when deviations are clinically significant» вже мається на увазі, що відхилення не є нормою, але для українського перекладу потрібно додати декілька додаткових слів, щоб розкрити та показати зміст речення «відхилення від нормального рівня». Також необхідно уточнити, куди саме додається описова частина «до результатів аналізу», чого не зазначено в тексті оригіналу, але це мається на увазі.

Отже, переклад термінів у аграрному дискурсі здійснюється різними способами. Найпоширеніший з них - це пошук словникових відповідників для термінів мови оригіналу. Він використовується у всіх, чи майже у всіх, випадках їх появи в оригінальному тексті. При цьому через деякі розбіжності у граматичній, синтаксичній та морфологічній будові української та англійської мов досить часто доводиться при перекладі використовувати різні трансформації, такі як транскрибування, транслітерування, калькування, описовий переклад, контекстуальну заміну, конкретизацію, генералізацію, прийом лексичних додавань.

Аграрна лексика має свою специфіку і потребує певних амінь та знань перекладача, основним завданням якого є обрати абсолютно точний еквівалент-відповідник, щоб не спотворити зміст наукового тексту, де не має місця творчому підходу.

Висновки до розділу 3

Очевидно, що кожна сфера науки прагне максимально впорядкувати термінологію, якою вона послуговується. Така лексика складається з власних слів та запозичених мовних одиниць переважно лексем латинського походження. Термінологічні бази мають безліч особливостей. Терміни бувають простими, складними термінами-словосполученнями. У роботі ми навели велику кількість прикладів, щоб простежити особливості зазначених термінів.

При перекладі аграрної літератури особлива увага приділяється перекладу термінів як мовних знаків, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, та становлять суттєву складову аграрного дискурсу. Під

час дослідження вивчалися труднощі перекладу термінів з огляду на неоднозначність, відсутність перекладних відповідників та інколи варіативність.

При перекладі аграрної літератури, з англійської на українську мову, простежувалися й багатозначні терміни. У цьому випадку контекст відіграє важливу роль при виборі потрібного значення. Саме тому визначення способу перекладу тієї чи іншої термінологічної одиниці без розгляду її в контексті є неможливим, адже у різних контекстах терміновживання слово перекладається різними способами.

У процесі перекладу часто виявляється неможливим використання слів і словосполучень, які пропонуються у словниках. Через це часто виникає потреба у відступі від системних еквівалентів. При цьому перекладач робить сироби достовірно передати інформацію, надану іншою мовою так, щоб вона адекватно сприймалася читачем. Виникає потреба у різноманітних трансформаціях. Саме у таких випадках звертаються до трансформаційного перекладу.

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з найактуальніших у сучасному перекладознавстві. Для того, щоб вірно відтворити зміст іншомовного терміну перекладачі вдаються до різноманітних трансформацій. При цьому перекладачеві слід зважати на лексичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні трансформації, тобто на структурні розходження між англійською та українською мовами. Адже аграрна термінологія має характерні тільки їй особливості та специфіку і потребує від перекладача знань, вмінь та навичок перекладача, завданням якого є вибір точного еквівалента-відповідника, щоб якнайточніше відтворити текст оригіналу у тексті перекладу.

НУБІП України

ВІСНОВКИ

НУБІП України

Активні зміни в аграрному секторі, тісні контакти України із зарубіжними партнерами обумовлюють доцільність вивчення способів і проблем перекладу текстів аграрного спрямування. Пильна увага з боку дослідників різних галузей знань, зокрема перекладачів, лінгвістів, до аграрних перекладів визначає зміцнення статусу нашої країни в міжнародному співтоваристві, посилення її позицій на світовому ринку економічних, фінансових та аграрних послуг та контактів.

З розвитком міжнародної співпраці висвітлення актуальних питань перекладознавства особливої ваги набуває фахове термінологічне спрямування, однією з ознак якого є аграрна термінологічна двомовність. Виявлення зв'язків у сучасній аграрній терміносистемі і аналіз специфіки перекладу англійської лексики загалом та англійських термінів зокрема українською мовою представляє особливий лінгвістичний інтерес. Оскільки лексики та терміни різних наук утворюють в усіх мовах власні системи з внутрішньою підпорядкованістю компонентів. Саме тому вживим є знаходження узгодженості та відповідності цих систем.

Переклад аграрних текстів вимагає від перекладача високої відповідальності, ретельності у виборі способів перекладу і акуратності в деталях. Безперечно, аграрний переклад передбачає знання предмета перекладу і його особливостей, володіння аграрною термінологією, специфікою аграрного стилю викладу і вміння точно передавати зміст поданого. Однією із проблем аграрного перекладу полягає, перш за все, у необізнаності перекладача у сфері наукової інфраструктури, нефаховість у розумінні та володінні ним науковими термінами і, як наслідок, у невмінні підібрати еквівалент у цільовій мові. Отже, перекладач, що працює в певній галузі, повинен ретельно вивчити способи відтворення термінології, а також мовні особливості вихідної мови.

За результатами нашого дослідження можна зробити такі висновки.

1. У процесі аналізу аграрного дискурсу як різновиду науково-технічного варто розрізнявати підходи до нього як до діяльності та результату цієї діяльності. Тому важливим є комплексного підхід до цього феномену.

2. Перекладацькі техніки, що застосовуються під час перекладу термінів, можна позначити як такі: вибір з наявних варіантів з урахуванням семантики обох мов і узусу приймаючої мови; транслітерація + адаптація до відповідного термінологічного ряду; упорядкування асоціацій у свідомості українського мовця. Ці техніки складають метод адаптації до іншомовного способу об'єктивації.

Для цього часто потрібно змінювати синтаксичну структуру фраз оригіналу. Рівень еквівалентності перекладу аграрного дискурсу інколи може зменшуватися з огляду на описове трактування термінів та вимагає деяких граматичних трансформацій, логічних і термінологічних уточнень та пояснень, які залежать від характеру самого тексту, прагматичних вимог до перекладу підготовленості та майстерності перекладача.

Особливості оформлення текстотипів наукової підмови можна віднести до метамовного рівня. При міжмовному зіставленні виявляються такі особливості оформлення наукових текстотипів:

1) відрізняється введенням цитат, які в англійських та українських текстах по-різному оформляються пунктуаційно і за лексичним наповненням вступних фрагментів;

2) відмінності стосуються зауважень автора, які в англійському тексті можуть мати більш вільну форму, а в українському – значно формалізовані.

3. В аграрному дискурсі метафора слугує інструментом, за допомогою якого можна регулювати процес сприйняття професійної інформації. Зважаючи на те, що метафора виступає посередником між емпіричним досвідом та мисленням і здатна синтезувати як образи, так і поняття, у ній можна виявити зворотні трансформації: від образу до поняття й від поняття до образу.

Метафори можуть переходити з розряду вербальних у розряд невербальних і навпаки, отже, говоримо про два види трансформації: вербальних і невербальних, а саму метафору можна представити як вербально невербальну форму

репрезентації знання. У свідомості відбувається нівеляція ознаки конкретного концепту, «підлаштування певних елементів під метафоричний образ. Основу метафори складають аналогії, які дають нам змогу побачити певний предмет або ідею через призму іншого предмета чи ідеї, що дозволяє застосувати знання й досвід, набуті в одній сфері, для вирішення проблем в іншій сфері. У науково-навчальних аграрних текстах метафора виступає засобом творення термінів на основі метафоризації понять інших концептосфер. Інструментом пізнання, отримання нових знань. Метафоричність наукового мовлення зумовлена внутрішньою логікою розвитку знання.

4. Переклад текстів аграрного дискурсу охоплює низку особливостей, які відображаються на лексико-граматичному та семантичному рівнях і впливають на якість перекладу з англійської мови на українську. Системні вимоги до фахового перекладу залежать від ступеня фаховості відповідного спеціального тексту. Для текстів високого ступеня фаховості такими вимогами виступають: специфікація: незалежність від контексту, безпека передачі інформації, мінімізація кількості та обсягу значення мовних знаків для вираження відповідного змісту; стабільність. Для текстів низького ступеня фаховості діють системні вимоги деспецифікації загального змісту: контекстної специфікації фахової лексики; мінімізації зусиль декодування повідомлення; гнучкості відношення між знаком та значенням. Текстам будь-якого рівня фаховості притаманна формуюча системна вимога мовної економії, що полягає у мінімізації зусиль під час кодування первинної пропозиції.

Виявлені під час порівняльно-перекладацького аналізу енергетичні параметри порядку: контекстна специфікація фахової лексики та мінімізація кодування повідомлення – є труднощами перекладу в текстах низького рівня фаховості.

Фаховий переклад як система самоорганізації та саморегуляції відзначається спонтанними кооперативними процесами пристосування перекладу до наявних системних вимог. Тому можна стверджувати, що система фахового перекладу перебуває у постійному обміні із об'єктивною дійсністю (нормами цільової мови;

компетенцією перекладача, вимогами замовника), що свідчить про комплексний підхід у процесі перекладу.

Результати дослідження мають цінність для вивчення лексики англійської мови та англійської термінології загалом. Вони допоможуть краще зрозуміти можливості функціонування певних слів-термінів, що використовуються як об'єкт лінгвістичного та перекладознавчого досліджень в англійськомовному аграрному дискурсі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Корунець І. Вступ до перекладознавства: [підручник]. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
3. Райс К. Классификация текстов и методы перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*. Москва, 1978. С. 202–228.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : [учебное пособие]. Москва : Издательский дом «Филология», 202. 348 с.
5. Княк Т. Р. Мовна політика. Світовий досвід, українські реалії. *Наукові записки Кіровоградського ДНУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2008. Вип. 75 (2). С. 199–204.
6. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. Москва : Наука, 1982. 149 с.
7. Панько Т. І., Коцак І. М. Українське термінознавство. Львів : Світ, 1994. 216 с.
8. Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями? Ч. 2. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 16–32.
9. Симоненко Л. О. Українська термінологія кінця ХХ століття (теорія та практика). *Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. / відп. ред. Л. О. Симоненко*. Київ, 1997. С. 10–14.
10. Блог ділової англійської мови FluentU. інтернет джерело. - <https://www.fluentu.com/blog/business-english/english-for-international-trade/>
11. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. Москва : Наука, 1982. 149 с.
12. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. *Молодий вчений*. Херсон, 2015. № 2 (17). С. 126–128.
13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 458 с.

14. Наконечна І. Українська науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення. *Вісник Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 1999. №8. С. 29–37.
15. Бухбиндер В. А. Основы методики преподавания иностранных языков. Киев, 1986. С. 275–289.
16. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Москва : Академия, 2004. 235 с.
17. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. Липецк : Липецкий гос. пед. институт. 1998. 156 с.
18. Словник іншомовних слів / уклад : Л. О. Пустовіт. Київ : Довіра, 2000. 136с.
19. Советский энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1984. 1600 с.
20. Сопер П. Л. Основы искусства речи. Ростов н/Д : Феникс, 2005. 448 с.
21. Татаренко А. Б. Компетентність – вимога сучасності. *Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис*. 1996. № 1. С. 57–64.
22. Карабан В. І. Посібник-Довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Частина перша. Граматичні труднощі. TEMPUS. Флоренція – Стразбург – Гранада – Київ. 1997. 317 с.
23. Гавранек Б. К. К проблеме смешения языков. *Новое в лингвистике*. Москва : Прогрес, 1972, № 6. С. 94–112.
24. Д'яков А. С., Кияк Т. Р. Основы терминотворения: Семантические та социолінгвістичні аспекти. Київ : KM Academia, 2000. 218 с.
25. Циткіна Ф. Ф. Термінологія й переклад. Львів : ВЛІ, 2003. 187с.
26. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія. Київ : Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2012. 76 с.
27. Мацюк З. О. та ін. Українська мова професійного спілкування : навч. посібник / Київ : Каравела, 2007, 352 с.
28. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Международные отношения, 1974. 216с.
29. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія. Київ : Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2002. 76 с.

30. Кияк Т.Р., Дяков А.С., Куделько З.Б., Основи термінотворення. Київ: Наукова думка, 2000. 206с.
31. IMF Statement on Discussions with Ukraine on the Second Review under the Extended Fund Facility Arrangement. Press Release No.15/457. Kyiv. Режим доступу : <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15457.htm>.
32. Petro P. Ukraine: Letter of Intent, Memorandum of Economic and Financial Policies and technical Memorandum of Understanding. Memorandum. Kyiv. Режим доступу : <https://www.imf.org/external/np/loi/2015/ukr/072115.pdf>.
33. IVF Executive Board Approves 2-Year US\$17,01 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine, US \$3,19 Billion for immediate Disbursement. Press Release No. 14/189. Washington. Режим доступу: <http://kuwait.mfa.gov.ua/en/press-center/news/22312-mvf-prijnyav-rishennya-pro-zapochatkuvannya-programi-dlya-ukrajini-za-dvorichnoju-ugodoju-stand-by>
34. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою. Молодий вчений. Херсон, 2015. № 2 (17). С. 126–128.
35. Бережна М. В. Переклад стилістичних засобів у статтях з економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса, 2019. № 43, том 5. С. 8–12.
36. Белоусова В. О. Проблема кодифікації англо-американських запозичень на -ing (на матеріалі віддієслівних іменників). *Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць*. Київ, 1998. С. 116–119.
37. Височинський Ю. С. Аналіз особливостей перекладу лексики міжнародних документів з англійської на українську мову. [Електронний ресурс] URL: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Philologia/6_100409.doc.htm.
38. Дячук Т. М. Загальні риси становлення соціально-економічної термінології. *Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць*. Випуск IV. Київ : КНЕУ, 2001. С. 119–123.
39. Дяков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : KM Academia, 2000. 218 с.

40. Кислюк Л. П. Нові англійські запозичення і термінологія. *Українська термінологія*. Львів, 2006. С. 229–236.
41. Малевич Л. Д. Термінологічне запозичення: причини, джерела, функції. *Українська термінологія і сучасність: Збірник наукових праць*. Випуск VI. Київ : КНЕУ, 2005. С. 56–61.
42. Шапран Д. П. Сучасна українська термінологія маркетингу: семантика та прагматика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.01. Дніпропетровськ, 2005. 20 с.
43. Рещер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва : Международ. отношения, 1974. 216 с.
44. Левицкая Т. Р., Фигерман А. И. Проблемы перевода (на материале современного английского языка). Москва : Международ. отношения, 1976. 206 с.
45. Стернин И. А. Проблемы анализа структуры значения слова. Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1979. 156 с.
46. Комиссаров В. И. Слово о переводе. Москва : Международные отношения, 1973.
47. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. Москва : Высшая школа, 1958.
48. Фрадкин М. Ш. Двусторонний перевод. Москва, 1964.
49. Сербенська О., Волощак М. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. 140 питань і відповідей. К.: Просвіта, 2001. 204 с.;
50. Маковский М. М. Лингвистическая генетика. Москва : Наука, 1992. 189 с.
51. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посіб. для перекладацьких відділень вузів. Вінниця : Нова книга, 2003. 160 с.
52. Маковский М. М. Системность и асистемность в языке. Опыт исследования антиномий в лексике и семантике. Москва : Наука, 1980. 210 с.
53. Секрнин В. П. Заимствование в английском языке. Киев : Изд-во Киевского ун-та, 1964. 152 с.
54. Аристова В. М. Англо-русские языковые контакты. Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1978. 151 с.

55. Коваль А. П. Пригоди слова: науково-популярне видання. Київ : Рад. школа, 1985. 215 с.
56. Хаютин А. Д. Термины, терминология, номенклатура (учебное пособие). Самарканд : Самаркандский гос. ун-т им. Алишера Навои, 1972. 130 с.
57. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. Київ : Логос, 2001. 380 с.
58. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. Москва : Наука, 1982. 152 с.
59. Зорівчак Р. П. Принципи підходу до фразеологічної одиниці в перекладознавчих дослідженнях. Теорія і практика перекладу. Вип. 1. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1979. С. 108–122.
60. Великобритания: Лингвострановедческий словарь / Сост. А. Р. У. Рум. Москва : Рус. язык, 2000. 560 с.
61. Англо-український словник у двох томах / Укл. М. І. Балла. Київ : Освіта, 1996. Т. 1. 752 с.
62. Дуднік Т. Англomовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології та особливості їх перекладу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. №20. С. 241–243.
63. Крисанова Т. А. Особливості перекладу англійських економічних термінів в умовах безеквівалентності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2010. №14. С. 371–374.
64. Ланова О. В., Каплуш С. Д. Переклад спеціальної лексики сфери економіки з англійської мови на українську. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2010. № 10. С. 47–52.
65. Tabernig de Puccisrelli E. Aspectos tecnicos y literarios de la traducción. *Boletín de Estudios germanicos*. Mendoza, 1964. S. 142–146.
66. Bailey K. M. *Practical English Language Teaching : Speaking*. NY: 2005. 199 p.
67. Hymes D. H. *On communicative competence*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1971. 213 p.

68. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language // ed. director: B. S. Gayne. Danbury, 1992. 1149 p.
69. Myers J. Cooperative Learning. Vol. 11. 4. 1991. Режим доступу: <http://www.londonmet.ac.uk/deliberations/collaborative-learning/panitz-paper.cfm>
70. Baker M. In other words: A Course book on Translation. London and New York : Routledge, 1992, pp. 20–21
71. Seguinot C. Interpreting errors in translation. Meta, 35, p. 68.
72. Challenges in Teaching Translation. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.kafu-academic-journal.info/journal/4/106/>
73. Clark E.V., Clark H.H. Universals. Relativity and Language Processing. Universals of Human Language. Stanford: Stanford University Press, 1978. P. 225–279.
74. Burke D. Biz-Talk-1. American Business. Slang and Jargon. Los Angeles-San Francisco: Optima Books, 1993. 234 p.
75. Barnet S., Stubbs M. Practical Guide to Writing. Boston-Toronto: Little, Brown and Company, 1980. 642 p.
76. Mazoyer M. L., Roudart. A History of world agriculture London : Earthscan, 2006. 512 p.

НУБІП України ДОДАТОК А AGRICULTURE

The science of the practice of farming and rearing of animals can be defined as agriculture. It includes dairy, fruit cultivation, forestry, harvesting of honey and many more things. Agriculture is so important to our country that we cannot survive without it.

Agriculture is important to us in many ways. It gives food security to our country. With agriculture, we have enough food to feed our families. We not only produce for ourselves but we export too. Agriculture forms a large part of our exports. We export tea, cotton, textiles, tobacco, sugar, jute products, spice, rice, and many more items.

Agriculture is the main occupation in India. Two-third of the population is dependent on agriculture directly or indirectly. Farmers of our country work day and night to earn their livelihood from agriculture.

Agricultural development is essential for our economic development. The Agriculture sector is one of the major contributors to the Gross Domestic Product (GDP) and national income of our country. Agriculture is important for industrial development too. It provides a number of raw materials to industries. Industries like cotton, sugar, jute, and textiles depend on agriculture for their raw material. Some industries depend directly and some depend indirectly on agriculture for their raw material. Industries that depend directly on agriculture are the plantation industries like tea, coffee, and rubber. The industries that are indirectly dependent on agriculture are crushing oil, the weaving of handloom and khadi cloth, husking of rice, etc.

Other than the above factors, it is the climate, fertile soil and multiple seasons that are responsible for good produce and make agriculture so important to us. It is not just the source of livelihood but it has become a way of life. Our fairs, festivals, and customs are also influenced by agriculture.

НУБІП України